Богдан Чалий

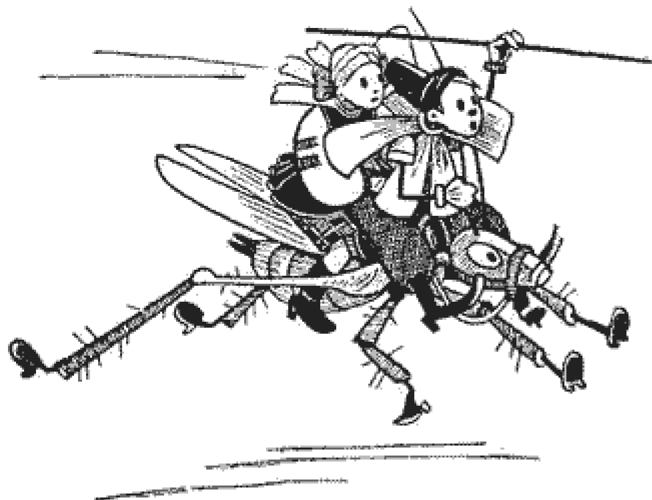
СТО ПРИГОД Барвінка та Ромашки

Богдан Чалий

Сто пригод Барвінка та Ромашки

КАЗКИ

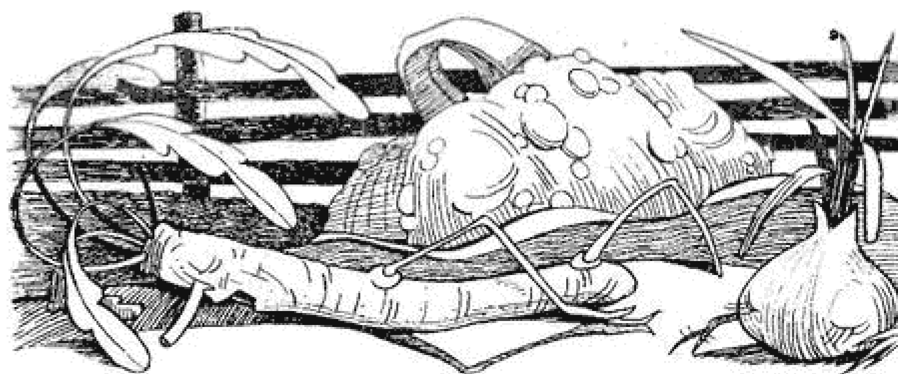

ВИДАВНИЦТВО ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ВЕСЕЛКА»
Київ 1976

Малюнки Віктора Григор'єва та Кіри Григор'євої

ЯК БАРВІНОК СТАВ ГЕРОЄМ

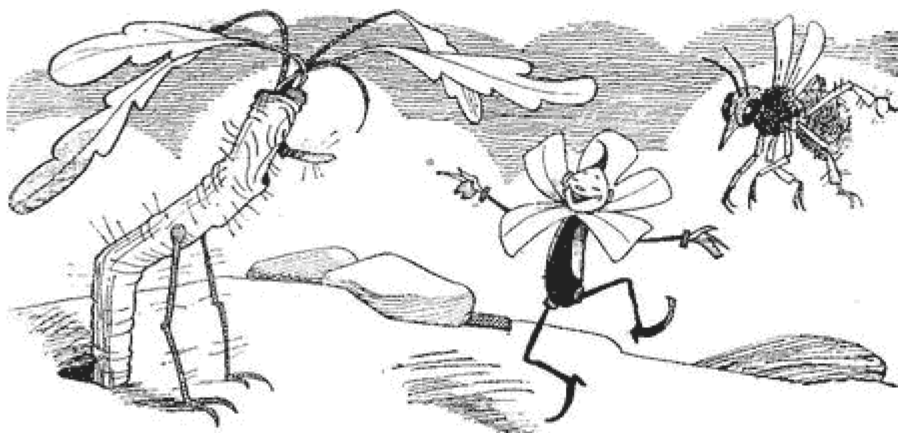

I

Відступає тепла нічка,
Розтуляє ранок вічка.
Грає в росах на городі.
Стиха каже: «Спати годі!»
Але ще панує спокій.
На городі сон глибокий.
Головата, мов дитинка.
Спить під тином Капустинка.
На духмянім свіжім листі
Спить Кабак, мов у колисці.
Дід Гарбуз сопе під тином.
Живота прикривши сіном.
Баклажаник свище носом.
Підставляє щоки росам.
Бачить сон якийсь Цибулька,
Аж вустами смішно булька.
Кріп ві сні ногами смиче.
Хрін зітхає і мугиче:
Із натурою такою
І ві сні нема спокою.
Сплять метелики в травичці.
Ще куняє рибка в річці.
Ще дрімає навіть бджілка
Біля теплого причілка.
Навіть місяць спить в хмаринах.
Мов розлігся на перинах.
Вже зоря калину трусить.
Скоро день зайнятись мусить.
Раптом в зіллі під пасьоном.
Ніби хтось ударив дзвоном:

— Гей ви, родичі городні,
Гарбузенки благородні!
Я — Барвінок, я — Хрещатий,
Йдіть стрічати, величати!
Щойно я на світ родився.
Де ж город увесь подівся? —
Сну неначе й не бувало.
Хто це будить так зухвало?
Звів голівку Баклажаник:
— Звідкіля такий безштаник?
— Гляньте, ноги, мов пружинки.
Очі — зернятка ожинки!
Народивсь в зеленій льолі.
Побажаймо щастя й долі!
Руки в боки взяв хлопчинка,
Загорланив знову дзвінко:
— Щось ви, родичі городні,
Вельми заспані сьогодні!
Я — Барвінок, я — Хрещатий,
— Час би гостя пригощати!
— Підлетіла рвучко Бджілка:
— Іч, розхвастався, чудилко!
Ще такому Архімеду
Заробити треба меду!
— Засміявся дід Гарбуз:
— Ти, видать, не боягуз!
А чи знаєш ти свій рід?

— Ви, Гарбузику, мій дід!
— Почоломкаймось давай.
Нумо, інших пізнавай.
Придивись з усіх сторін.
Хто це є?
— Сердитий Хрін!
— Чесний Хрін позеленів.
Але стримав щирий гнів:
— Трохи плутаєш, малий.
Принциповий, а не злий!
— Обнімає хлопчик всіх,
У очицях — буйний сміх.
У Барвінка язичок.
Мов з насічкою гачок:
— Драстуй, красеню Горох!
Ще зелений, ще не всох?
Дядьку Соняшник, ов-ва!
Облітає голова!..
От бруднулі Картоплі,
Щічки в глині, у землі!
Гляньте, хлопці Огірки
У калюжці, мов хряки!
Чом ви, дядечку Буряк,
Червонієте, мов рак?
Ви скажіть, куди це зник

Академік наш. Часник?
— Набурмосився Гарбуз:
Не шпигайся, карапуз!
Марнословити не слід.
Поважай козацький рід. —
Тут Барвінок як утне:
— Ви шануйте всі мене!
Маю вдачу, мов вогонь.
Потанцюємо, либонь?
Я до всього маю хист,
Я ж і воїн, і артист. —
І навприсядки пішов,
Тільки дим з-під підошов.
Де не взявся тут Часник.
Малюка за чубчик — смик;
— На словах він всіх навчить.
А чи вмієш ти лічить?
Скільки буде двічі два?
— Чи не хворі ви, бува?
— Не крутися, говори! —
Пробурчав Барвінок:
— Три!
— Два плюс три?
— Мовчить, мовчить!
Він нездатний полічить!
Ти хоч азбуку вивчав?
— Правду кажучи, почав...
— От ганьба на весь наш рід.
Він і в грамоті, мов кріт! —
Заридав тоді малий.
А Гарбуз:
— Сльозу не лий!
Слухай, що мені Бджола
На світанку повіла...

Де розрісся кукіль дикий.
Скарб заховано великий.
Той, хто дивний скарб дістане.
Вченим стане, мудрим стане.
Прочитає і полічить.
Як освіченому й личить!
Та на стражі біля нього

Розбишаки війська злого.
Не якась собі босота —
Вояки царя Осота!
Не дрімає пильна варта.
Та її приспати варто.
Як піде верста сто сота
— Царство лютого Осота.
Хто проб'ється в чорний край
— Скарб славетний забирай. —
Аж підскочив наш Барвінок,
Збив росу з хитких билинок:
— Та не я ж Барвінком буду.
Коли скарб той не здобуду!
Вирушаю в цю ж хвилину.
— Вельми ти рішучий, сину!
Обміркуй усе спочатку,
А тоді прибий печатку.
Ми тебе, як перед боєм,
І одягнем, і озброїм.
Бачиш, Коник лугом скаче,
— Загнуздай його, козаче!
— Хлопчик коника за гриву.
Кінь малого — штовх в кропиву.
— Одягни штани з шевйоту,
А тоді вступай в кінноту!
Знов Барвінок витер слізку
І хотів схопити різку.
Та Гарбуз обняв за плечі:
— Гарячитись — не до речі!
Хоч спустошили всю грядку,
Амуніція в порядку!
Маєш, синку, шаровари
І чобіт нових дві пари.
І шапчина для хлопчини
Із червоної перчини.
З цибулини маєш списа.
Щоб колов Тхора і Лиса.

Ось і щит тобі з картоплі,
І очкур міцний з коноплі!
Одягайся, наш герою.
Начищай до блиску зброю.
Обнімайте всі нетягу.
Щоб здобув лише звитягу! —
І на мить з очей Барвінка
Зникла гостра сміховинка;
— От спасибі! Це ж багатство!
— Хай живе городнє братство!
— Лиш надів штани Барвінок,
Перед ним і Коник виник.
Скочив хлопчик у сідельце.
Заблищав, неначе скельце.

На очах підріс хлопчисько.
Уклонивсь городу низько:
— Рідні овочі, спасибі!
Хай панує мир в садибі!
Мчу за скарбом. Все чин чином.
— Ти ж, Барвіночку, пиши нам!

— Як же я писати маю,
Здуру й букви поламаю!
От коли той скарб дістану,
День і ніч писати стану.
Залишайтеся здорові.
Всі родичі Гарбузові! —
Вгору листя полетіло:
— Із Барвінка буде діло!
— Наче Дундич на коні!
Не похилиться в борні!

II

Їде хлопчик полем, лугом.
Трошки риссю, трошки цугом.
Теплий вітер повіває,
В грудях серденько співає.
Як подивишся ліворуч —
Височенне жито поруч.
Колоски, немов ракети.
Що на інші мчать планети.
Як подивишся праворуч —
Кукурудза стигла поруч —
Кияхи, мов дирижаблі.
Під вітрами не ослаблі.
Навкруги гаї й діброви.
Ген хмарки, небесні брови.
Вмить нахмурилось півнеба.

Гримнув грім, ховатись треба.

Почалася грізна злива.
Кожна крапля, наче слива.
Поки скочили під грушу.
Промочило навіть душу.

У дуплі привітно й сухо.
Завиває вітер глухо.
Хлопчик викрутив сорочку
І повісив на кілочку.
Тільки став штанці знімати.
Засміялись неба шати.
Припинилась тепла злива,
В небі райдуга грайлива.
Ручаї гримлять зухвалі.
Мандрувати можна далі.
Хлопчик скочив у сідельце,
Прощавай, сухе дупельце!
Бачить — в житі Перепілка,
Поряд з нею — діток кілька.
Десь їм трапилась комашка.
Вчить дітей рябенька пташка.
Як жуків і мух клювати.
На комашок полювати.
І незчулися — шуліка.
Тінь хитнулась невелика.
Вниз летить хижак, мов грудка,
Тут Барвінок скочив хутко.
Засвистав, намірився списом.
Крутонув шуліка низом
І поплив у високості,
Поки цілі пір'я й кості.
Не чекав малий подяки
За поразку розбишаки.
Вельми радий, рушив далі
На зелені магістралі.
Чує, щось реве надсадно.
Ген — болото. Там неладно
Стогне Трактор в баговинні:
— Ви спасти мене повинні!
Закопався по кабінку.
Порятуй мене, Барвінку!
Корчував пеньки у лузі

І у твань зашився, друзі.
— Не газуй! — гукнув Барвінок.
Троса виплетем з билинок!
Потім дружно будем смикать.
Бо кого ж на поміч кликать? —
Стихнув Трактор перегрітий.
Під колеса вклали віти.
З дерези сплели буксира.
Ожила в машині віра!
Заревів мотор щосили.
Як напружив Коник жили.
Трактор, витягнутий тросом.
Закивав, зачмихав носом:
— От спасибі вам, малята,
Буде й вам від мене плата! —
Зняв Барвіночок перчину.
Попрощався чин по чину.
— Ми задарма, полем-гаєм.
Добрим людям помагаєм! —
Та й помчали друзі далі.
Натискають на педалі.
Збоку гай здригнувсь від крику.
Пролунало: «Ку-ку-ріку!
Потерпаєм від розбою!»
— Де ти, Півню, що з тобою? —
Наш герой Коня пришпорив.
Мчить, як тисяча моторів.
Бачить, в лісі край байрака
Б’ється з Півником Тхоряка.
Півень-велетень в крові.
Поряд кури ледь живі.
Птахоферма недалеко.
Але поряд — небезпека.
Півень грізно крутить дзьобом
Над тупим Тхорячим лобом.
Тхір звивається вужем.
Коле Півника ножем.

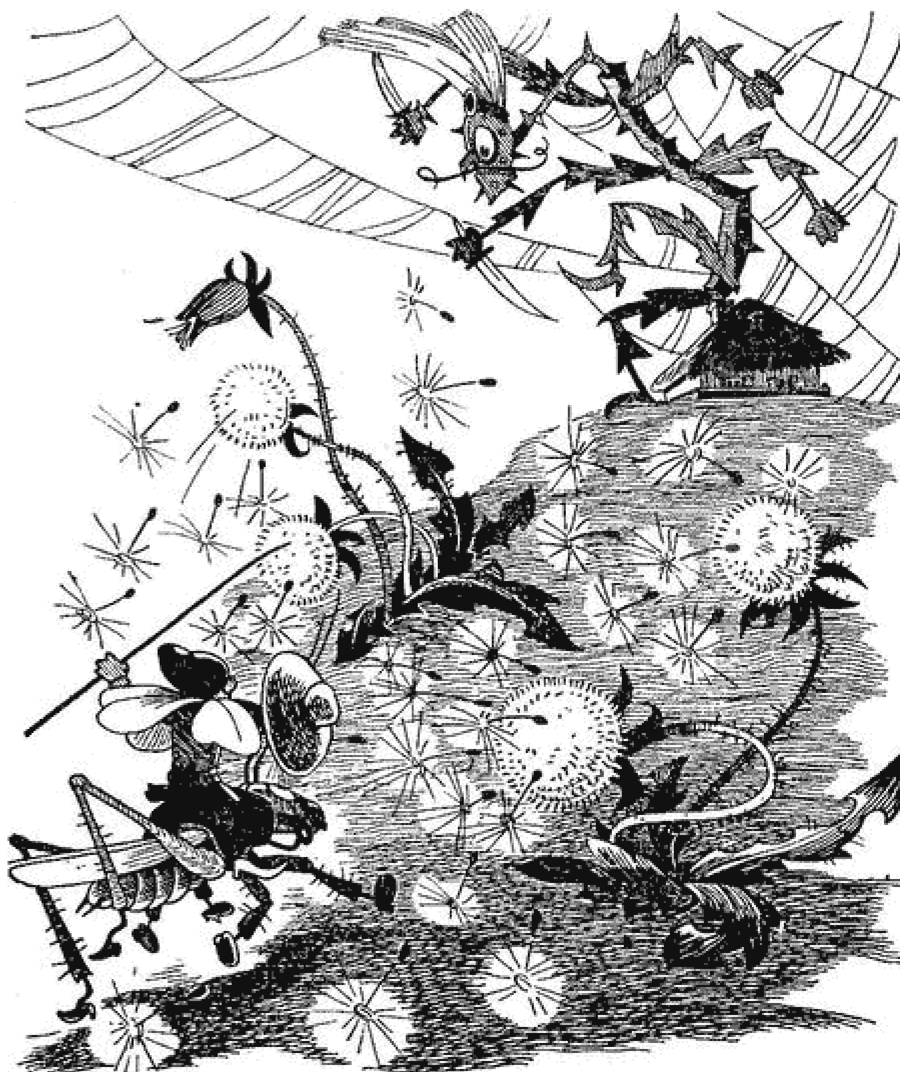
Ще й регоче: — Лапки вгору,
Кроком руш — в мою комору!
Тут Барвінок налетів.
Наче тисяча хортів.
Коник Дзвоник копитами
Цупив звіра до безтями,
А Барвінок — списом, списом!
Засичав Тхоряка бісом.
Поточився, наче рак.
Покотився у байрак.
То був грізний супротивник.
Обійняв Барвінка Півник:
— Твій боржник тепер, затям.
Послугую всім життям! —
Зняв Барвіночок перчину.
Попрощався чин по чину.
— Ми задарма, полем-гаєм.
Добрим людям помагаєм!
Де ж верста ота сто сота.

Царство грізного Осота?
— Вже від'їхали багато
Від городу діда Гната,
Вже й прославилися в ділі.
Вже й рубці на білім тілі.
Скільки в світі боротьби.
Але де ж оті скарби?
У Коня стомились ніжки.
До землі звисають віжки.
Щоб триматись за оброть.
Слід би втому побороть.
Та хіба їм до спочину?
Скрізь чекають молодчинуї
Чуєш? Чаєчка кигиче,
І вона на поміч кличе.
Бо в гніздо її поліз.
Щоб яєчка вкрасти Лис.
Тільки Лиса відігнали.
Знов почулися сигнали.
Зайця скривдила Сорока.
Потім з Білкою морока:
Бідолаху б'є Куниця,
Теж годиться заступиться.
Ось уже й завечоріло,
В небо хлюпнуло чорнило...
Запахтіла медом гречка.
Край дороги — озеречко.
Збоку, в затишку — узлісся.
Відіклав Барвінок списа.
Розіслав м'яку попону
І сказав: — Спочиньмо, Коню!
Ти пожуй вівса з торбинки.
Єсть і в мене півхлібинки,
Є ж і сало, і ковбаска. —

Розпустив Барвінок паска.
Підібгав під себе ніжки.
Та спочили тільки трішки.
Підлетіла Перепілка,
Голосок, немов сопілка:
— Ой, нема тобі спочинку,
Славний лицарю Барвінку!
Не сідай відпочивати.
Мчи Ромашку рятувати!
— Не хвилюйся, люба пташко,
Хто ж вона, твоя Ромашка?
— Недалечко звідси — хатка,
В ній живе мале дівчатко.
Наче сонце, працьовите,
Доглядає сад і квіти.
До пташок і звірів добра,
І співуча, і хоробра.
Всі, хто з нею, вельми щасні.
Знає всі пісні сучасні.
Часто-густо біля хати
Соловейка вчить,співати.
Біля білої оселі
Пролітали дні веселі.
Але раптом до садка
Притаскало Будяка.
Загримів він: — Геть, дрібнота!
Я — слуга царя Осота.
Цар за службу і заслуги
Дав мені оці округи.
Щоб отут я вкоренився,
Жив собі та веселився.
Маю вічного папера.
Що господар відтепера. —
Вмить на вітах павуки
Почіпляли гамаки.
Відбивалася Ромашка,
Та одненькій дуже важко.

Руки сплутали потроху
В павутиння і — до льоху!
Ой Барвінку, не спізнися! —
Підхопив Барвінок списа.
Попереду лине пташка,

А за нею наш трудяжка.
Ось і хатка бовваніє,

Не біліє, а чорніє.
Сам Будяк стоїть на варті.
Мед шумить в дубовій кварті.
Біля мертвої стежини
Сохнуть маки та жоржини.
Будячище мед спиває.
Попиваючи, співає:
— Хай віднині знає кожний.
Що Будяк непереможний!
Завтра ж викорчую сад
І посію самосад.
Як засмалим, як закурим.
Стане світ увесь похмурим. —
Закричав Барвінок грізно:
— Утікай, бо буде пізно!
Я — Барвінок, я — Хрещатий,
Йду Ромашку виручати! —
Засміявся Будячище,
Підійняв ножаки вище:
— Підійди, уб’ю на місці
Отаких, як ти, хоч двісті! —
Налетів Барвінок збоку.
Та Будяк назад ні кроку.
Махонув навстріч ножами.
Бойовими сторожами.
Ледь Барвінок ухилився.
Сторч ногами приземлився.
Сяють очі в Будячиська,
Кожне око, наче миска.
Знов Барвінок скаче збоку.
Розмахнувся і — по оку!
Ніби згас один прожектор.
Наш Барвінок — наче Гектор
Відступає, налітає.
Будяка уже й хитає.
Пропонує мир і дружбу,
Зичить гроші, зве на службу.

Спис летить у друге око.
Підстрибнув Будяк високо
І почав тікати з ревом.
Наче бився з диким левом.
Тут Барвінок для початку
З льоху визволив дівчатко.
Після втомливого бою
Мовчки вмились під вербою.
Обняла його Ромашка:
— Натомився, бідолашка?
Що ж я дам тобі поїсти?
Страшно знов до льоху лізти!
Хлопчик буркнув коло хати:
— Де подушка? Хочу спати.
Зняв із Коника сідельце,
В сіні вимостив кубельце.
Усміхнувсь, стулив повіки
І заснув, немов навіки...

III

Скоро вже й верста сто сота.
Що ж там робиться в Осота?
Завойованих висот
Не лишає цар Осот.
При надійній охороні
Він сидить на цвілім троні.
Він сидить в розбитім доті.
Голова його в турботі.

Він би знищив всі рослини
До останньої, билини.
Та не ті в старого роги.
Переорано дороги!
Він ще сильний бур’янами,
Що хотіли б стать панами.
Довгоносикові роти
У казармі, що навпроти.
А куди ж подівсь Тхоряка,
Куроїд і розбишака?
Цар фельдмаршала ще зрання
Відпустив на полювання.
Де ж це він? Чому немає?
Цар на кнопку натискає
І в покої влазить рака
Забинтований Тхоряка.
Поміж них така розмова
Відбулася, слово в слово:
Тхоряка.Дозвольте, мій царю, я щось доповім..
Осот.Ти з воза упав, чи побив тебе грім?
Тхоряка.Готуймося, царю, мерщій до війни.
Осот.А з ким воювати? Кажи, не тягни!
Тхоряка. Я знаю, ви любите курячий суп...
Осот.Так, так.
Тхоряка.Я знаю, ви любите півнячий пуп...
Осот.Ще й як!
Тхоряка.Я півня спіймав, о найліпший з царів!

Осот.Та де ж він? Скликайте хутчіш кухарів!
Тхоряка.Я ніс його вашій величності в дар.
Зненацька відчув я жорстокий удар.
Лупив мене велетень з криком:
«Не руш!» Без півника втік я.
Ні торби, ні груш.
Осот.Так хто ж він?
Тхоряка.Барвінок його імено.
Такого не бачив я навіть в кіно.
(В цю мить, а буває ж пригода така,
В покої втягає Павук... Будяка,
Дурного, як пень, і сліпого, як ніч.
Стривожений цар аж підскочив навстріч.)
Осот.Мій вірний слуго, войовничий Будяк,
Чому ти засліп і чому ти закляк?
Будяк. Вмираю. Вже більш не зустріну весни...
Мій царю. Барвінка... на плаху тягни...
Він вбив мене царю,
Іде він сюди
Твій скарб забирати...
О, дайте води...
Осот.Фельдмаршал Тхоряко, де військо твоє?
До зброї, бо всіх нас
Барвінок поб’є!
Як скарб захистити?
Що думаєш ти?
Тхоряка.По-моєму, царю, найкраще втекти..
Осот.Як смієш ганьбити високе звання?
Ти вже не фельдмаршал, бридке цуценя!
Двори підмітатимеш, ось помело.
Щоб духу тхорячого тут не було!
Мій любий Будяче, ти вмер на посту...
А може, гукнути стару Блекоту?

Ця вміє накреслити хитрий маршрут.
Гукніть Блекоту мені!
Голос.Царю, я тут!
(Заходить в покої бабуся стара,
В очицях її не примітиш добра.
Сіренький очіпок, ковінька в руці,
Говорить, неначе жує камінці.)
Осот.Порадь, Блекотулько, що маю робить?
Блекота.Я знаю, ти хочеш Барвіночка вбить.
Осот.Що треба для цього?
Блекота.Не меч і не кий.
Осот.То що ж, моя рибонько?
Блекота.Розум тонкий!
Осот.Берися ж до діла, мадам Блекото!
Блекота.Берусь, бо набридло гуляти в лото!

IV

Тим часом прокинувсь Барвіночок в сіні,
Побачив очиці Ромащині сині.
А усмішка щира, неначе в голубки.
— Вставай, умивайся та вичисти зубки!
Хутчіше ж, а я про сніданок подбаю.
— Спочатку, Ромашко, дровець нарубаю!
— Будь ласка... Та мийся. Барвіночку, з милом.
Бо вимастив пальчики, ніби чорнилом! —
Принесла Ромашка полив’яний горщик,
А в ньому червоний, мов полум’я, борщик.
В полумиски всипала порції рівні.

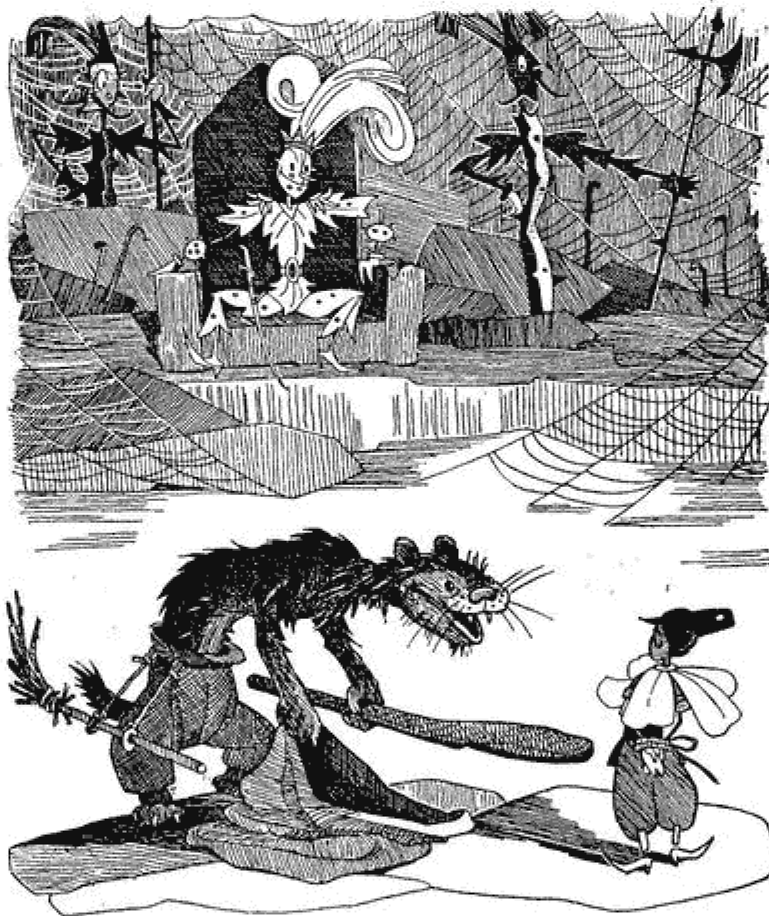
Півсвіту збентежили пахощі дивні.
Навчила тримати Барвіночка ложку,
І плямкати він розучився потрошку.
В лівиці — хлібця духовитого луста.
В полумиску — смачно, в полумиску — густо!
Аж раптом за тином почулися кроки.
Чомусь на вербі загойдались сороки.
Барвінок — за списа: — Кому там... охота?
Вилазьте, розвідники злого Осота!
Аж бачать — з-за кущика суне бабуся.
— Так, може, хоч тут я водички нап’юся?
Прийми свого списа, не дмися, мій сину,
Їй-богу, від спраги я, дітоньки, гину.
Безсила і хвора, чвалаю з базару.
Немає кваску, то нап’юся й узвару. —
До кухля припала вустами і носом,
Качає напій той, неначе насосом.
Гукнула: — Божественно в вашій оселі.
Які ж ви пригожі, які ж ви веселі!
Дивлюся, надійна в Барвіночка зброя,
Пізнала відразу я в ньому героя.
— Звідкіль мене знаєте? — Бабця лукава
Обом підморгнула і мовила: — Слава... —
Питає Ромашечка: — Вип’єте чаю?
— Спасибі вам, дітки! Біжу, поспішаю.
Вклоняюся низько за ласку і шану.
Стривайте ж, і я у пригоді вам стану.
Сміливо беріте гостинчика, дітки.
Дарую листочка Медової Квітки.
Нічого не треба вам більше робити.
Спокійно лежіть та лижіть його, діти.
Народжує він щохвилини
Солодкі медові краплини. —
Бабуся неначе розтала,
Аж ніби просторіше стало.
Барвінок лизнув той листочок:
— Дивись, виступає медочок! —

Ромашка й собі скуштувала.
Голівкою лиш покивала;
— Не дуже. Барвіночку, смачно,
І щось мені, хлопчику, лячно!
Звідкіль ця бабуся — незвісно.
Очима шугала зловісно. —
А хлопчик все лиже та лиже.
Сміється та злизує свіже.
— Нащо мені скарби шукати?
Не буду вилазити з хати!
З медового чудо-листочка
Солодощів виллється бочка!
Лежатиму носом до неба
Та й більше нічого не треба! —
Ромашка лицем посіріла,
Благала Барвінка, сварила:
— Козаче, яке ж ти ледащо.
Без праці зведешся нінащо!
— Навіщо, Ромашечко, праця,
Як можна медку нализаться! —
Закрились ліниво очиці.
Лиш мухи гуляють по пиці.
Не хочеться й мух відганяти:
Лизати! Лизати! Лизати!
Почав він сердито сопіти:
— Ромашко, неси мені пити! —
Ромашечка мчить до криниці.
На мить він розплющив очиці.
Уздрів біля себе... Тхоряку
І знову поринув у мряку.
Принесла Ромашка відерце.
Схопилася в горі за серце,
Розбійники вкрали малого!
Тривога! Тривога! Тривога!

Ранком суне радий Тхір
Навпростець у царський двір.
У руці дубовий кий.
На плечах мішок важкий.
Люто в кожному кутку
Лупить києм по мішку.
Ще й співає пісню Тхір
На увесь на царський двір:
«Кожен з нас повсякчас
Висунутись прагне!
Славний Тхір
Знов мундир.
Як було, одягне!
Гей, одягне, як було,
І закине помело.
За мою відвагу
Цар поверне шпагу!»
Тхір минає царську варту.
Випиває меду кварту
І стає перед царем
Із мішком наоберем.
Поміж ними, слово в слово,

Відбулась така розмова:
Осот.Чого баламутиш ні світ ні зоря?
Ти вже не фельдмаршал.
Тхоряка.Осоте, ур-ря!
Осот.Чи з глузду ти з’їхав?
Тхоряка.Заглянь у мішок,
У ньому славетний лежить кожушок.
Тебе він зігріє, аж кине у піт.
О царю. Барвінка забгав я під спід!
Не віриш — поглянь...
Блекота розповість.
В мішку приволікся негаданий гість!
(Мотузку розрізав, регочучи. Тхір,
А звідти Барвінок вилазить, як звір).

Тхоряка.Наївся медку? Побалакай з царем!
Навколішки падай, бо шкуру здерем!
Осот.Не треба, я ж бачу, він справжній козак.
Тхоряка.А зараз лежить біля ніг, мов кизяк.
Осот.Гай-гай, обдурила тебе Блекота!
Гай-гай, а була ж благородна мета...
Барвінку, ти скарб звоювати хотів?
Барвінок.І всіх вас побити!

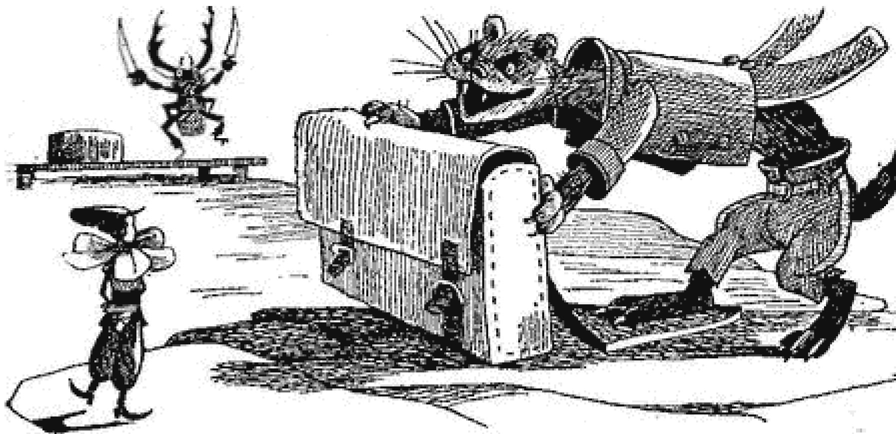
Осот.Герой поготів!
Мені до вподоби такі парубки.
Безграмотні й дужі, неначе бики.
Навіщо науку зубрити, скажи?
Ти краще у війську моїм послужи.
З роками фельдмаршалом станеш, браток.
Тхоряка.Лизатимеш знову Медовий Листок...
Осот.З гармати великої будеш палить.
Барвінок.Ой, ой, розв’яжіте, животик болить!
Вмираю, пропали юнацькі— літа.
Мене отруїла... Твоя Блекота...
Осот.Фельдмаршале, лапки йому розв’яжіть.
Очуняєш, хлопчику, будем дружить!
Лиш від пут звільнивсь хлопчина.
Став червоний, мов перчина.
Стусонув під бік Тхоряку,
Видер з лап його ломаку.
Як урізав двох по лобі —
Заревли щодуху: «Пробі!»
Бив, аж поки не скрутили
Ці кусючі крокодили.
Гаркнув цар, потерши гулю:
— Чи ножа йому, чи кулю?
Як про рідного, подбаєм,
Завтра ж голову зрубаєм!

Хто Барвінка порятує?
Вже на нього кат чатує.
Похитав ногою грати —
Не пробити, не прорвати!
Раз на світі помилився, —
Мов крізь землю провалився...
Де ж Ромашка? Це ж дівчисько...
Вірний Коник теж неблизько.

Що робить? Нема надії.
Торжествують лиходії!
Крізь загратчане віконце
Промінець послало сонце.
Хтось іде. Замок заклацав.
Жук Рогач ножі помацав.
— Кроком руш! — Плісняві східці
На майдан виводять звідси.
Заволали мідні труби,
Вишкіря Тхоряка зуби,
Довгоносики-солдати
Лізуть честь йому віддати.
Оркестранти грають марші.
Будяки стоять, як старші.
Б’ють громово барабани —
Цар прибув у шарабані.
Тхір, аж синій від напруги.
Просичав;—Давайте, слуги! —
Тягнуть хлопчика за шворку.
Покрививсь, мов пив касторку.
На майдані, слово в слово.
Відбулась така розмова:
Осот.Помирай же, коли нам
Не схотів служити!
Барвінок. Як служити бур’янам.
Краще і не жити!
Осот.Штучка цей Барвінок. Бач,
Не заплаче навіть.
Тхоряка.Зареве, коли Рогач
Два ножі направить.
Осот. Жук Рогач! Коли, рубай!
Тхоряка.Кате, смерть Барвінку!
Вкороти-но козака
Лиш на четвертинку!
Осот.Кате, стій! Прийми ножі.
Ще продовжим втіху.
Гей, Тхоряко, покажи

Скарб йому. Для сміху.
(З льоху ранця Тхір несе.
Кидає під ноги.
Сміх фельдмаршала трясе, —
Радий з перемоги.)
Осот.В цьому ранці — книга з книг,
Світлозора квітка.
Ти її дістати б міг,
Якби думав зрідка.
Переїв — програв бої,
Втратив буйну силу.
Тхоряка.З ранцем вкинемо її
У сиру могилу!

Раптом щось як зареве,
Так реве, мов неживе.
Вибігає з лісу Лис:
— Утікайте швидше в ліс!
— Що там сталось, говори?
— Наступають Трактори!
Ріжуть хащі полину.

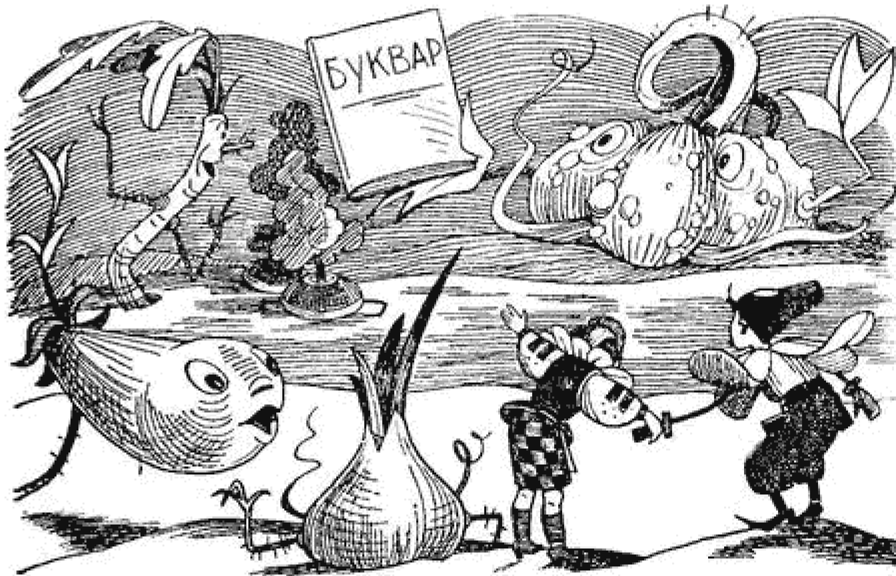
Крають царську цілину.
З криком; «Царю, борони!»—
Впали перші Бур’яни.
З ревом: «Де Барвінок-друг?» —
Трактори все рвуть навкруг.
А за ними — сто півнів,
Півня гливого синів.
Довгоносиків січуть:
— Де Барвінок? — тільки й чуть.
Цар Осот крутнувсь, як змій:
— Цей Барвінок... ще живий?
Ріж Барвінка, Жук Рогач! —
Уклонився Лис:— Пробач,
Нас врятує саме він.
Цей хлопчисько, цей Барвін!
Киньмо в ноги Тракторам,
Хай припинять тарарам.
Дужчав рев серед яруг:
— Де Бар-рвінок, кр-ращий др-руг?
Лисовину гордий цар
Уклонився, мов швейцар:
— Лисовине, ти мудрець.
Ще заорють, хай їм грець! —
Засичав фельдмаршал Тхір:
— Лізь, малий, на осокір
Та кричи, що ти живий.
Хай кінчають напад свій. —
Від таких нежданих слів
Наш герой повеселів.
Швидко видерсь на вершок.
Де листочки, мов дашок.
А над ним аж два Джмелі,
Щоб не втік, держать шаблі.
Закричав малий згори;
— Гей ви, друзі Трактори!
Нищіть ворога ланів.
Чорне царство бур’янів! —

Засвітився цар внизу.
Наче блискавка в грозу.
— У шаблі його. Джмелі!
Жміть зухвальця до землі! —
Де не взялись — Ластівки,
Двох жандармів — під грудки!
А Барвінка (от було!)
Підхопили на крило.
І помчали в височінь.
Ще й співали:— Чи-ві-чінь!
Глянув хлопчик — ой, лю-лі! —
І Ромашка на крилі.
Друга радісно стріча.
Бачиш, от тобі й дівча!
Це ж вона, оця мала.
Славне військо привела.
Що ж творилося внизу?
Цар Осот пустив сльозу.
Бив підборами Тхора,
Не зазнав і Лис добра.
Щоб і їх не потовкли.
Тхір із Лисом утекли.
Налетіли вмить півні.
Довгоносикам страшні.
Вліво, вправо — бах та бах!
Довгоносих по лобах.
З Блекотою цар Осот
Утекти хотіли в дот.

Але Трактор від душі
Взяв і їх на лемеші.
Мов очистилась земля.
Пролягла масна рілля.
Заревіли Трактори:
— Гей, Барвінку, скарб бер-ри!
Ластівки на Трактор сіли.
Чемно пити попросили.
Пили воду з рук Ромашки

З дерев’яної баклажки.
Зняв Барвіночок перчину.
Уклонився чин по чину;
— Щира дяка за рятунок,
І за скарб, за подарунок.
Всіх запрошую на свято.

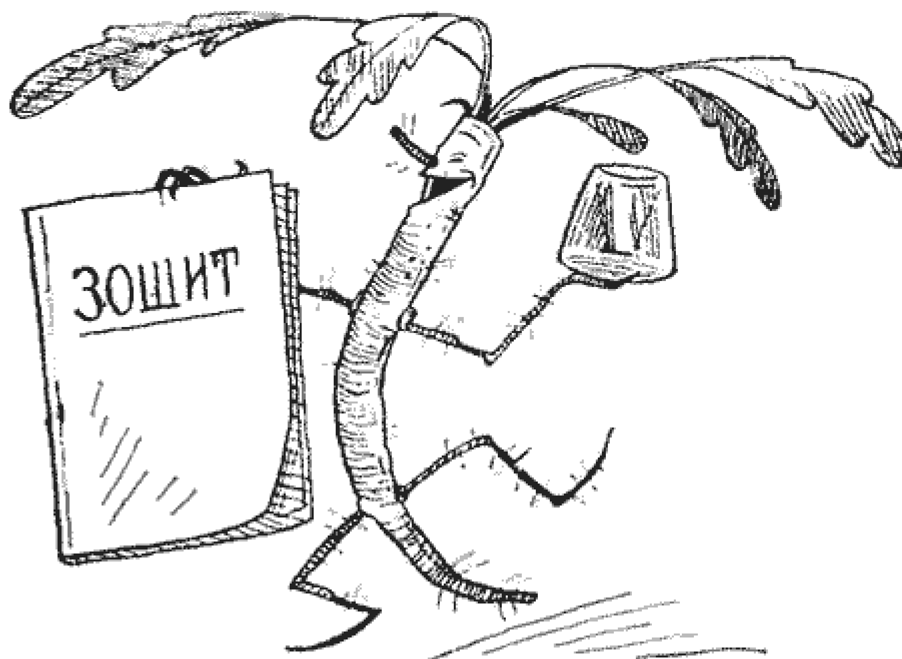

На город до діда Гната!
Вірні друзі! Завтра вранці
Спільно глянем, що там в ранці!

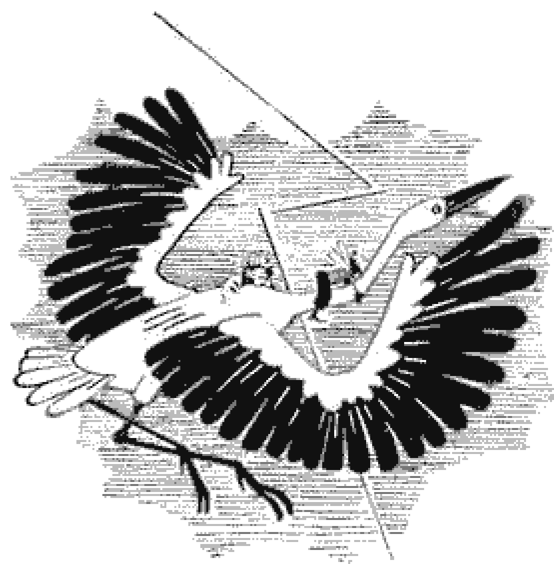
VII

Що творилось на городі, —
Переказувати годі.
Всі стрічали біля тину
Козака, свою дитину.
З ним і дівчинка пригожа.
На маленьке сонце схожа.
Всі городні — свіжі, вмиті,
У зеленім оксамиті.
Обнімали, підкидали
Ще й загадку загадали:
— Що на світі наймудріше?
Ну, Барвінку, сміливіше!
Підморгнув недавній бранець
І торкнув рукою ранець.
Підняли городні кришку.
Витягають з ранця... книжку!
— Це ж «Букварик»! — закричали.
Ніби сонечко стрічали.
— Наймудріше в світі — книжка! —
Пропищала в зіллі Мишка.
Дід Гарбуз розкрив «Букварик»:
— Був і я колись... школярик.
Справжній скарб дістався онуку,
З ним — подужає науку!
Без науки, знай, народ, —
Ані в космос, ні в город! —
Дід Гарбуз в долоні вдарив.
На гармошці Хрін ушкварив.
Баклажаник у дуду
Задудукав до ладу.
Пастернак схопив цимбали.
Як утнули, як заграли!
Танцювали до зорі

При розкритім «Букварі»...

ЯК БАРВІНОК ТА РОМАШКА У ВИРІЙ ЛІТАЛИ

Мов димок, повився заспів
Під дубами в Конча-Заспі,
В тиху пору світанкову,
Коли місяць збив підкову.
Наче бджілка волохата.
Забриніла ранком хата.
Над полями, над лісами
Задзвеніла голосами.
Гнат старий з малим Іванком

Привітались з добрим ранком.
Гнат погнав корову з двору
Повз берізку білокору.
А Орися біля печі Варить кашу для малечі.
Запарує швидко кашка.
Розпочнеться й наша казка.

I

Але хто це там на дубі.
Придивіться, дітки любі!
У гнізді завмер лелека.
Небо п’є, мов воду з глека.
Ще аж троє підлетіло.
Буде казка! Буде діло!
Поторкалися дзьобами.
Притулилися лобами.
Погули, пошепотіли.
Вниз до озера злетіли.
Тут вітрець повіяв з лугу.
Аж присвиснув: «Хугу! Хугу!»
І в лелек, немов намистом.
Сипонув багряним листом.
Річ таку птахи з журбою
Повели поміж собою:
— Зникло літо, як забава.
— Розкошує осінь-пава.
— Молодиця гарна й модна.
Тільки вдачею холодна!

— Чуєш? Жабка сумно кумка.
Про зимівлю в жабки думка.
Жде і нас, браток лелека,
В теплий вирій путь далека.
— До весни, вітчизно мила!
Виручайте, дужі крила!
Збір загальний — за Плютами,
В луговині, за хатами.
Постривайте! — мовив старший.
Поки ще ми не на марші.
Політаймо над городом.
Попрощаймося з народом!
Підлетіли, піднялися
Над лугами, де узлісся...

II

Дід Гарбуз у ту хвилину
Задивився на калину.
Козирком приклав долоню:
— Ой, яка ж ти красна, доню!
Враз Гарбуз як зарегоче, —
Щось за лисину лоскоче!
Чи комашка, чи то муха
Дідусеві пестить вухо.
Дід по лисині як лясне!
Щось майнуло, вельми красне.
Сіло-впало на долоні —
Тільки спалахи червоні.

Придививсь — листочок з клена.
Хоч би смужечка зелена!
Дід підніс його, мов книжку;
— Ах, розбійнику-опришку!
Та невже ж минуло літо, —
Простогнав він сумовито.
Зліз на тин, гукнув;
— Барвінку! Наступила осінь, синку! —
Між травинок-луговинок
Жваво вигулькнув Барвінок.
Став, веселий, перед дідом.
А за ним — Ромашка слідом.
Привітались до старого.
Застрибали кругом нього;
— Не бачили ми зроду
Звабнішої краси.
Дідусю, аж палають
Левади та ліси!
А терну, а шипшини, —
Бери хоч цілий віз.
Жовтенькі відлітають
Метелики з беріз...
Дід дістав з кишені люльку
І пустив димову кульку:
— Відбуяло, дітки, листя.
Все до часу,,все до місця.
Вже й зима не за горами
Із снігами та вітрами.
Вкриє землю ковдра біла.
Щоб земелька відпочила.
Аж зіщулилась Ромашка,
Затремтіла, мов комашка:
— Та невже, дідусю, холод
Упаде на нас, як молот?
— Не журись, пора осіння
Заховає нас в насіння.
Тепло в кожній насінинці,

Мов дитинці в кожушинці...
Рушим в запічок, до хати.
Будем солодко дрімати.
А як ряст укриє луки.
Нас людські пробудять руки.
Щоб могли ми, наче діти,
Знову сонечку радіти.
— А птахи, — спитав Барвінок, —
Влізуть теж до насінинок?
Дід обняв його за плечі:
— Є в природі мудрі речі...
Всі птахи, літати дужі,
Утікають геть від стужі.
Птаству — небом шлях
відкрито В ті краї, де вічне літо.
Підстрибнув Барвінок пружко.
Мало з ніг не збив подружку:
— Звідкіля це вам відомо.
Ви ж завжди, дідусю, вдома!
Дід Гарбуз пригладив вуса:
— Не кінчав я, синку, вуза.
Та пізнав цікаві штуки
З географії-науки.
Ця наука, серцю мила.
Землю всю мені відкрила.
Рідні гони для початку.
Потім Африку й Камчатку.
Про Австралію й Аляску
Я почув від неї казку.
Про далеку Антарктиду...
Закричав Барвінок:— Діду!
Я б хотів помандрувати.
За морями побувати!
Та не в казці, а на ділі!
Поки в нас тут заметілі!..
Скільки буде кілометрів
До тропічних буйних нетрів?

Дід Гарбуз розреготався.
Аж тинок захилитався.
— То не жарти і не смішки,
Років зо три — коли пішки!
Як підеш навколо світу.
Не одну проносиш свиту,
В теплім колі, дітки, тута
І зима минеться люта.
Ну, а поки осінь ходить.
Будем підсумки підводить.
Проведем останні збори
І з піснями — до комориї
Дід Гарбуз на тому свиснув.
Аж на плоті глечик тріснув.
І на заклик той відразу
Збіглись всі до перелазу.
Ось Часник у новій свиті
І Редиска в оксамиті.
Дядько Хрін з Горохом-другом
По городі чешуть цугом.
Ось і Сонях поряд з Маком
І Квасоля з Пастернаком.
Пастернак схопив цимбали.
Всі городні заспівали:
— Працювали ми завзято.
Бо для нас робота — свято.
Коло рідної землі
Не зважай на мозолі.
Кожен знає, що без праці
Не змайструєш навіть цяці.
Ні стільця, ні літака.
Ні шурупа, ні гвіздка!
Дід Гарбуз гукнув:—Побачим!
Непереливки ледачим!
Гей, Барвінку, акурат
Викликай усіх підряд.
Вмить хлопчинка жвавий писок

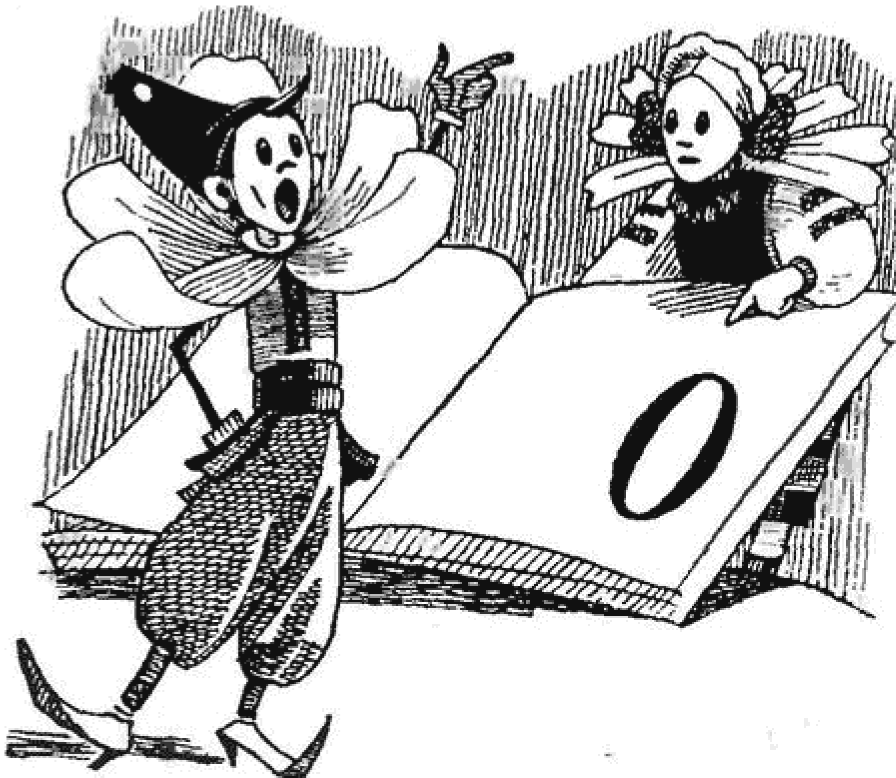
Устромив у довгий список:
— Слово має... трудівник...
Просим, дядечко Часник!
Трусонув Часник той чубом,
Гордо блиснув білим зубом.
Сміло й гордо взявся в боки
І вперед ступив два кроки:
— Я від роду і до роду
Часничок даю народу.
Наче полька з гопаком.
Дружить сало з Часником.
А натреш хлібця скоринку
Прямо з печі... Га, Барвінку?
А до свіжого борщу
Як приправу затовчу!
Мовчки всі ковтнули слинку.
Дід Гарбуз сказав:—Барвінку!
Часниченко цей лишень
Корисніший за жень-шень!
Всі на цьому — зліва й справа
Закричали:— Слава! Слава! —
Часникові всяк радів.
Вийшов Соняшник з рядів:
— Рапортую, друзі вірні,
Маю зернятка добірні.
Начавлю аж дві сулії
Променистої олії.
Ця олійка щось та важить.
Можна все на ній підсмажить.
Свіжу рибку, і млинці,
І грибки, і голубці.
Що й казати — добра справа.
Знову всі гукнули: — Слава!
Підстрибнули від землі
Дві Редисочки малі:
— Наше діло — виробляти

Свіжі соуси й салати.

Заправляєм що не ранок
Вітамінів кілька банок.
Вже готові бодні три
Соковитої ікри.
Помогли нам в цьому ділі
Баклажаники дозрілі.
Дядько Перець і Томат,
Ще й Укріп, Петрущин брат.
— Слава! — чуть з усіх сторін.
Вилітає в коло Хрін:
— Потрудивсь і я на славу.
Добру винайшов приправу.
Гордо в місто відвезу.
Не один утре сльозу.
До м’ясця, до холодцю
Всяк проситиме хрінцю.
Хто не вірить, хай нюхне,

В маяки пишіть мене!
Мовив так — і витяг терку
І натерся в макітерку.
Всі схопились за носи:
— З ним і гемона з’їси!
— Потрудився Хрін за трьох!
З гурту вискочив Горох:
— Я відправлю в магазин
Триста тисяч горошин!
Кожна кулька — як горіх.
Супу вистачить на всіх!
— Слава! Слава! Це ж чудово!
Тут Ромашка просить слова.
Уклонилась. В білій льолі,

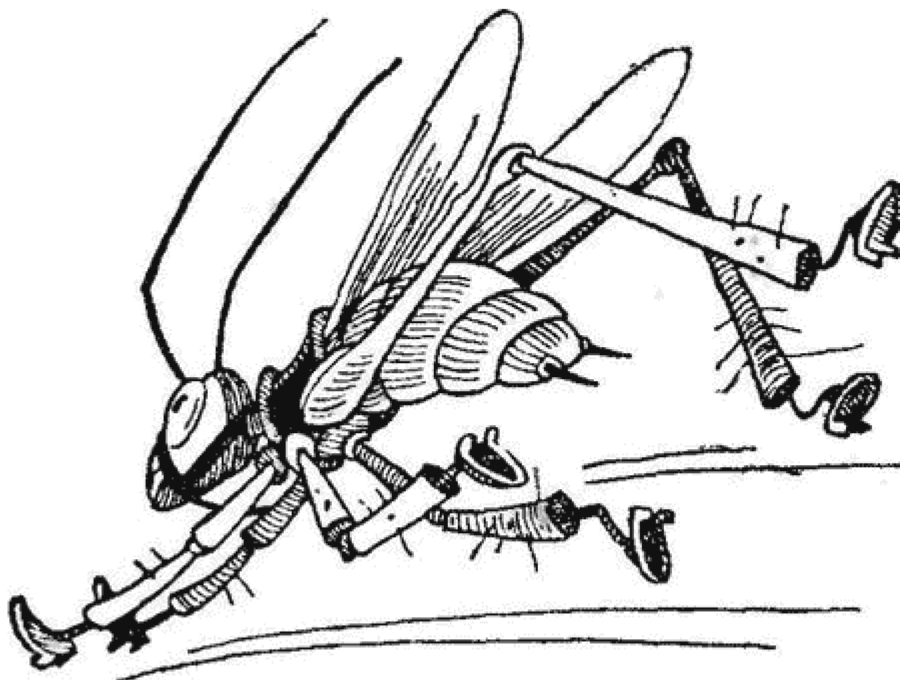

Тихо мовила поволі:
— Труд мій, друзі, невеликий.
Я роблю з травичок ліки.
Із шавлію, з чебрецю,
З материнки, з ялівцю.
А від жовчі й живота —
З бузинового листа.
Знов гукнули:— Слава! Слава! —
Мнеться лікарка русява;
— А з Барвінком — теж труди.
Він слухняний не завжди.
Сто сльозинок хлопчик витер.
Поки вивчив тридцять літер.
Подививсь Барвінок скоса
І Ромашку — смик за косу.
Хтів тікати, поки гомір.
Та Часник піймав за комір.
Наїжачився й Гарбуз,
Уперед ступив, як туз:
— Ну, Барвінку, ось «Буквар»,
Щось по-писаному вшквар!
Де і взявся той «Букварик».
Став Барвінок мов комарик.
А Ромашка — мов зоря.
Розгортає «Букваря»:
— Що за буква?
— Півжука.
— А точніше?
— Буква «КА».
— «ХА», як муха...
— А оце?
— «О» — кругленьке, мов яйце... —
Почесав малий за вухом
І пальнув єдиним духом:
— «ЖЕ» — засушений жучок.

— «ЧЕ» — залізний гапличок,
«Ю» — турецький барабан,
«ША» — справжнісінький паркан...
Що зчинилось! Шум і жарти.
Дід Гарбуз ковтнув півкварти
Бузинової роси І сказав: — Герой єси!
Раптом — хмара це чи крила? —
Сонце щось на мить закрило.
Тінь упала з високості:
То летять лелеки в гості.
Сіли-впали край дороги.
Довгоносі, довгоногі.
Похилилась рогоза.
Підійшли до Гарбуза.
— Здрастуй, сонечко-город,
Зелененький наш народ! —
Другий мовив: — З вами рай.
Та тікаєм в дальній край... —
Третій: — Осінь підійшла.
Летимо шукать тепла.
А Барвінок: — Де ж той вирій?
— За морями, в далі сірій...
Уклонивсь птахам Барвінок,
Притуливсь до їх пір'їнок:
— Ой, візьміть, коли не важко,
В теплий край мене й Ромашку!
Треба й нам побачить світу.
Щоб поліпшити освіту. —
Підійняв лелека ногу,
Чути в голосі тривогу:
— Ой, Барвіночку, не раю
Відлітати з Диво-краю.
Та заморська сторона —
Мов під ноги борона!
Жодна пташка лісова
На чужині не співа.
Другий виступив лелека;

— І в польоті небезпека.
Не злякаєшся, коли
Нападуть на нас орли?
В пазурах загинуть можна.
Путь далека і тривожна.
Але вийшов третій птах
З добрим словом на вустах;
— Коли ти такий завзятий.
Нам не важко, можем взяти.
От так диво: між зірок —
Географії урок!
Тут Часник ударив в поли:
— Та навіщо? Та ніколи!
Та куди? Та що це ви?
Щоб поїли їх леви?
Крокодил чи бегемот —
Це тобі не цар Осот!
Тупнув чоботом Гарбуз,
Аж каблук у землю вгруз;
— Хай побачать дальній світ
І складуть нам щирий звіт.
Скільки вражень, скільки мрій...
Ех, шкода, що я старий...
Підхопив Барвінок спис,
Почоломкав діда в ніс.
Перед мудрим Часником
Тричі скочив гопаком.
І, мов вершник у сідлі.
Загойдався на крилі.
Поряд всілася й Ромашка.
Запитала: — Вам не важко? —
А лелека; — Жарти кинь! —
І підскочив, наче кінь.
Відвернулися Редиски,
Рукавами втерли слізки.
Навіть в дядька Часника
Відібрало язика.

Вкрай схвильований Гарбуз
Лопушаний зняв картуз
І сказав; — Синашу мій!
Ось вам вузлик чарівний.
Знай, Ромашко, знай Барвінок,
В ньому жменька насінинок.
В час навальної біди
До землі їх приклади.
І відразу ж, як один.
Ми зростем із насінин.
І Ромашечці, й тобі
Допоможем, далебі.
Та прийдем ми лиш на мить.
Бо в чужині нам не жить.
Отже, викличеш ти нас
В час трудний і тільки раз.
От і все... Тримай, Барвінку!
Підхопив малий торбинку.
До грудей притис її.
Мовив: — Рідні ви мої...
Ждіть додому нас у квітні.
Як настануть дні привітні!

І лелечий ватажок
Тупу-тупу на лужок.
Піднялися вгору вже.
Коли чують, щось ірже.
Вельми жалісно сюрчить,
Підстрибне і далі мчить.
Коник Дзвоник там, внизу.
Проливав гірку сльозу...

Вітер стогне, вітер свище,
Піднялись лелеки вище.
Мерехтять внизу хатки,
А машини — мов жучки.
Над привіллям тополиним
Потяглися рівним клином,
В голові — ватаг старий.
Дисципліна. Рівний стрій.
А Ромашка, а Барвінок?
Лиш носи стирчать з пір’їнок.

Позирають з висоти
На дороги, на мости.
Як прорізали хмаринку.
Стало весело Барвінку.
Ущипнув він ватажка.
Ніби давнього дружка.
— Гей, Барвінку, як в польоті?
— Та кручусь, як рак на плоті!
— Гей. Ромашко, як летиться?
— Наче мариться чи сниться!
Ватажок крилом колише:
— Придивляйтеся пильніше!
Гєн, внизу, стрічки блакитні —
То річки хлюпочуть рідні.
Там і Прип’ять-чарівниця,
І Сула, і Роставиця.
Річка Псьол з Удай-рікою
Журно машуть осокою.
А Десна в ясній хустинці
Шле нам усмішки-гостинці...
Річка Оржиця хлюпоче...
Щось Ірпінь гукнути хоче.
Загримів Дніпро в роздоллі,
Нам бажає шастя й долі.
— Там, внизу, мов гуси білі.
— То в садочках — села милі;
Семиполки, Яблунівки,
Острожани, Кіпті, Нивки!
Як піднятись трохи вище.
Видно буде й Городище.
Навіть Шполу, навіть Груню,
Навіть нашу рідну клуню.
Закричав Барвінок:— Пташе!
Все це любе, все це наше!
Ой, до чого ж ти вродлива,
Наша земле, горда ниво!
А Ромашка:— Щось неначе

По полях за нами скаче.
Гляньте, мчиться без дороги
Щось зелене й довгоноге.
Пролітали Яготин —
Стрибонуло через тин.
Пролітали Бровари —
Скік-поскік через двори.
Мчить хутчіше за авто
Коник Дзвоник, більш ніхто!
Мчить, як вихор, над ланами,
Мчить за нами, хоче з нами!
Певне, впрів, а хвіст— трубою.
Заберім його з собою!
— Кінь? У вирій! Щось новеньке!
Та воно ж лоша маленьке!
— Не турбуйтеся, кру-кру,
Я лошатко підберу.
Птах сусідній на хвилину
Відривається від клину.
Швидко падає униз.
На землі лякає кіз.
Потім знову лине в клині
З вірним коником на спині.
Клин продовжує політ.
На чолі в Барвінка піт,
Бо чим далі, тим жаркіше.
Вже й лелека важко дише.
— Щось під нами неозоре!
— То, Барвінку, Чорне море.
А за морем — ще моря...
— Дай, Ромашко, сухаря!
— На льоту не можна їсти.
Для обіду треба сісти.
— Може, спустимось, лелеко?
— Вже, Барвінку, недалеко.
Лиш два моря перелечу —
Там і скину вас, малечу.

Бачу смуги й білі плями...
Гори, хлопчику, під нами.
— Ой птахи, піддайте жару,
Грозову проходим хмару!
І під сонечком, вгорі.
Стало темно, як в норі.
Вдарив грім, немов з гармати.
Потім темряву на шмати
Блискавиця рознесла.
Заревла негода зла.
Злива б’є, сидіти слизько.
Гримонуло зовсім близько.
Знов удар і ще удар.
Ледве вигринули з хмар.
— Ну, живі, не змило, дітки?
— Дуже змерз, промок до нитки.
Проковтнув би цілий книш...
Згаснеш, поки долетиш!
Враз лелеки загули:
— Приготуймося. Орли!
Вгору глянули, а звідти,
Мов фашистські «месершміти»»
Грізно випливли орли
І пікірувать пішли.
Розіп’яли кігті ласо.
Шматувать готові м’ясо,
Розчепірили дзьоби.
Наїжачили лоби.
Вдало зграя перестріла —
У лелек вологі крила.
Знають недруги лихі,
Що стомилися птахи.
Тих орлів — не менше сотні.
Мчать розбійники висотні.
Грає сонце на дзьобах.
Ну, страшні, як на гербах!
А лелеки наші любі —

Це ж славетні миролюби.
По лугах пасуть телят.
Носять людям немовлят.
Ще й по селах, нам на втіху,
Прикрашають рідну стріху,
У лелек — ні кігтів грізних.
Ані мідних, ні залізних.
Ані м’язів наливних.
Тільки й є, що розум в них.
Знав ватаг: сумні прикмети...
Проскрипів:— Готуй багнети!
Може статись, що носи
В нас не тільки для краси!
А тим часом ближче й ближче
Стогне велетень орлище.
Мчить згори на ватажка
Авіація важка.
Тут і в нашого Барвінка
Чуб змокрів, упріла спинка.
Але він згадав про спис
І задер сміліше ніс:
— Не ховатимуся в пір’ї.
Коли ворог на подвір’ї!
Що б. Ромашко, не було...
Ну, тримайся за крило!
Пам’ятай, що я з тобою!
Ватажок гукнув:— До бою! —
І навстріч орлу поніс
Свій червоний гострий ніс.
Ловко дав угору свічку
І — під бік орлові шпичку!
Жалюгідним став пірат,
А летів, як на парад!

Всі лелеки так же само
Вдало штурхали носами,
І лелеки, і орли
Воювали, аж гули
Ніби поночі сузір'я.
Мерехтіло в небі пір'я.
Наче з воза лантухи,
В море падали птахи,
І Барвінок — верхом, низом —
Безупинно штрикав списом.
Поряд знов — аж два орли,
З двох боків вони зайшли.
Ватажка штурмують дружно.
Бідоласі знов сутужно!
Він найбільшого під бік
З повороту ловко впік!
Другий крекче:— Зараз шию
Кігтем я тобі прошию!
Та мелькнув Барвінків спис —
І пірат підбитий скис.
Аж затіпало орла.
Повернувсь — і драла!
Гей, погляньте, вража зграя
Інший напрям вибирає!

Під крилом орел поніс
Бойовий Барвінків спис!
— Земляки! — гукнув Барвінок, —
Це ж славетний поєдинок!
Мирний птах, бракує слів...
Розігнав таких орлів!
Ватажок сказав:— Спасибі.
Й ти поміг — Відбились ніби!
Ну, тепер долетимо!
Жаб заморських поїмо!
Зашуміли дужче крила.
Мов наповнені вітрила.
Щось засяяло здаля.
— Ось, Барвіночку, й земля!
Політали і доволі
Тулумбас на видноколі.
Перед вами — теплий край.
Для зимівлі справжній рай.
І повітря тут, і квіти,
І зелені вічно віти..
Соковитіших боліт
Споконвік не знає світ.
Лісу — вдосталь. Для початку
Побудуйте, дітки, хатку.
Ну й живи та поживай.
Тільки в джунглях — не зівай.
Щоб по твані не блудили.
Бо з'їдять вас крокодили.
Тулумбас — не ваш город.
Тут і лев, і бегемот. —
На посадку йде лелека.
Б'є в лице волога спека.
Друзям пальми шлють уклін.
Розвернувсь лелечий клин.
Приземлились на галяві
Наші птиці величаві.
Першим — Коника змело.

І Барвінок — скік в сідло.
Зняв Ромашку, поряд садить.
— Не куняй! — подружці радить.
А лелека:-— Прощавай,
Рідний край не забувай.
Відзимуєм, а потому
Шугонемо знов додому.
Ми ж — продовжимо політ
До тутешніх до боліт.

IV

Втрьох лишились подорожні
І щасливі, і тривожні.

Навкруги зелений вир.
Де ховатись може звір.
Скрізь дерева дивовижні
Вгору тнуть зелені стрижні.
Квіти... Ніби волошки.
Та завбільшки мов стіжки.
— Що за ліс. Ромашко люба?
Ні берізоньки, ні дуба,
Ні смереки, ні сосни.
Ні кислиць, ні бузини!
А Ромашечка:— Ой нене!

Неспокійне серце в мене
З чужиною віч-на-віч.
Наступає темна ніч.
Де ж ми спатимем. Барвінку?
— Зараз виберу місцинку! —
І Барвінок на коні
Трави витолок рясні.
Ще й листка в кущах нагледів.
Що сховав би і ведмедів.
— Ось тобі. Ромашко, й дім.
Перебудем нічку в нім. —
Навалилась ніч зненацька.
Горобина, вовкулацька.
Небеса — мов чорне скло.
Десь завило, загуло.
— Що це? Лишенько моє! —
А Барвінок:— їсти є? —
(Коник Дзвоник без оброті
Засинав з травою в роті.)
— Та які вже тут харчі,
Не поїли б нас вночі! —
У Ромашечки до паска
Приторочена запаска.
В ній — ковбаска, сіль, сальце.
І одне круте яйце.
Як запахли різні страви.
Стало ясно: кепські справи.
У кущах з усіх сторін
Сотні дві очей-жарин.
— Ой Барвінку, вельми лячно!
Не жував би ти так смачної
— Запитай, що треба їм.
— Я ще трохи попоїм!
Дожував шматочок сала.
Вийняв з шапочки кресало.
Вдарив — іскри і луна.
Відступила звірина.

Взяв малий суху травичку.
Підпалив її, мов свічку.
І малих мандрівників
Ясен вогник освітив.
— А тепер, Ромашко, спати.
Зараз я стаю на чати.
Ранок променем сяйне.
Зміниш, дівчинко, мене.
Потім — коник. І так далі.
Тут звірята не зухвалі.
Спи спокійно.
При мені
Насінинки чарівні!
Засопіла вмить Ромашка,
Натомилась, бідолашка.
А Барвінок все ходив,
Ніжки стомлені трудив.
Вдалині ревло й вищало.
Бубоніло і пищало.
Та боялося, либонь.
Вилізати на вогонь.
Догоряла швидко нічка.
Почали злипатись вічка.
Кинув ще трави в золу
І пішов будить малу.
Спить мала, зітхає важко, —
Пожалів будить Ромашку.
Вбив з десяток комарів,
Сів і очі сам закрив.
Він і спав лише хвилинку,
Ще й не встиг пустити слинку,
Як відчув жорстокий біль.
Дужі руки — звідусіль.
Щось Барвіночка скрутило.
Уп’ялась мотузка в тіло.
Опинився між дерев.
Звідки чувсь звірячий рев.

То, мабуть, гіпопотами.
Зрідка гупали тамтами.
Хтось в кущах проговорив:
— Прив’яжіть до стовбурів.
— Що це, сон? — малий питає.
Ні, не сон. А вже світає,
З моря сонце вирина.
Зникла в лісі звірина.
Озирнувся бідолашка.
Бачить — поряд і Ромашка.
Теж нічого не збагне
І в душі — його кляне.
Теж прив’язана. З травички
Визирають чоловічки.
Б’ють в тамтами і свистять.
Ну, чого вони хотять?
Вельми жваві і моторні.
Серед них є зовсім чорні,
І зелені, як трава,
Й шоколадні. От дива!
Гнів на серці у Барвінка:
— Що це ще за поведінка?
Чи вчитеся в хижаків.
Як хапать мандрівників?
Як не сором! Що вам треба?
Ми — з-за моря, просто з неба.

Ми — з далекого села.
Ми на вас не маєм зла,
Я — Барвінок.
Ось — Ромашка.
Ось — наш Коник-роботяжка.
Ми в путі вивчаєм світ.
Розв'яжіть же нас і — квит!
Стриб — фігурка. Чорна, чорна.
Тільки зубки — білі жорна.
Під рукою — чорний спис:
— Бач, співає, наче лис!
Я — славетна Чорна Кава,
До чужинців не ласкава.
Білі... ці... твої брати...
Нас полюють, мов хорти.

Стриб — зелений чоловічок.
Провисало кілька стрічок
На подертий комірець:
— Білі, — крикнув, —
Хай вам грець!
Ви рвете мене Банана,
Не одна на тілі рана...
Не один мій брат Банан,
В клітці плив за океан..,
Стриб — шишкастий чоловічок:
— Білі — сила диких звичок!
Я — шляхетний Ананас!
Переслідують і нас...
За моря в мішках везуть.
Щоб продати.
В цьому суть.
Ви — шпики царя Бамбука!
Скрикнув хлопчик:—
Що за бука?

Що за штука цар Бамбук?
Та зніміть мотузку з рук!
Чом ви лаєте без міри
Не діла, а колір шкіри?
Ось, приміром, наш город.
В нім, як райдуга, народ.
Зеленаві, не гіркі.
Дружне плем'я — огірки.
Баклажани — сині всі.
Мов померзли у росі.

Мак — червоний, наче жар.
Сонях— жовтий, мов ліхтар.
Фарба в кожного своя.
Але добра в нас сім’я.
Різнобарвні й бур’яни.
Злі Осотові сини.
Навіть гарні є на вид.
Тільки ж то — хижацький рід.
Про Бамбука розкажіть.
Але спершу — розв’яжіть!
Вийняв ножика Банан:
— Так виходить — ти не пан? —
І дригнувсь, бо між дерев
Пролунав машини рев.
Тут маленькі бідарі
Миттю зникли в чагарі.
На галяву виліз «джип».
Натрудився, аж захрип.
За кермом сидів Будяк
І горланив, наче дяк:
— Я слуга царя Бамбука,
Що блоху вціляє з лука!
Поряд з хвацьким водієм
Хто це? Ніби впізнаєм!
Він в корковому шоломі.
Та очиці всім знайомі.
В гімнастьорці голубій.
Але той же, хоч убий!
Ось Барвінок, ось і пальма.
Завищали люто гальма,
І в шоломі набакир
На Барвінка глянув... Тхір.
Простогнав він:— Любий синку.
Та невже... це ти... Барвінку? —
Хлопчик вигукнув: — Тхоряко,
Звідкіля ти, лобуряко? —
Тхір підскочив: — Я віднині

Не Тхоряка — пан Тхоріні!
Пан Будяк відкинув пляшку
І дивився на Ромашку:
— Хоч тендітна і мала.
Добра б наймичка була!
Гаркнув Тхір:—А ти, земляче.
Не зрадів мені неначе?
— Не прийду ніяк до тями.
— Не чекав на зустріч з нами?
— Будяка ж було забито!
— Цей ще більший, зріс за літо.
Будякову насінинку
З дому я привіз Барвінку!
— Менш дивуюсь, що його стрів, —
Як потрапив т и на острів? —
Посміхнувся Тхір пихато:
— Бач, розпитує, мов тато!

Рідний край мені наскучив.
Всяк мене за вредність жучив.
Через тебе, цуценя.
Втратив маршальське звання!
Дорікали й хлібороби:
Їм мій дух не до вподоби.
Я стягнувся й за готівку
За кордон купив путівку.

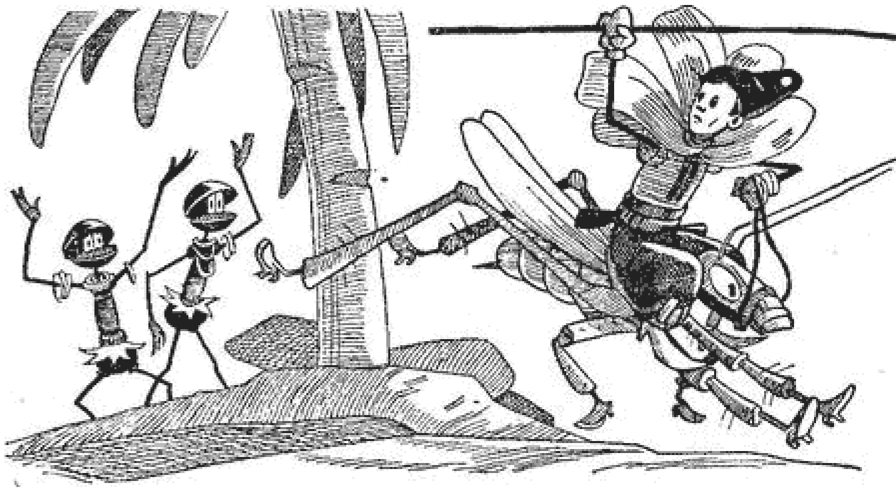
З гурту втік. Писнув цидулку,
В панства випросив притулку.
Зойкнув хлопчик:— Ах ти ж зрадник! —
Тхір сичить:— Я царський радник!
Влаштуватись треба вміти,
А тебе з'їдять терміти.
Ич, знайшовся патріотик!
Проштрикни йому животик.
— Згине й сам! — Будяк сказав. —
Хтось надійно прив'язав.
А дівча, на зло йому.
Покоївкою візьму!
Підхопив Будяк Ромашку,
Кинув, наче в каталажку,
У зелений «джип» і враз
Дав мотору повний газ.
Наш герой повік не плаче.
Але тут скрививсь одначе.
На заморську рогозу
Упустив гірку сльозу...

V

Рідко так бува в поході,
Щоб при сонці, при погоді
Від початку й до кінця, —
Ждуть і віхоли бійця.
Річ Барвінкові знайома.
Мандрував же він і вдома.

Хоч жорстоко потерпав.
Гордий дух не занепав!
Розв'язав його Бананик,
Простягнув солодкий пряник.
Уклонився Ананас:
— Ти не гнівайся на нас!
Пригорнула Чорна Кава:
— Винна я, крикпива гава...
Ти, Барвіночку, пробач.
Помилились, хоч ти плач!
— А чого ж ви не напали
Та як слід не відклепали
Будячину і Тхора?
— Не прийшла іще пора.
Ми, браток, в душі — герої.
Але в нас замало зброї.
Поспішиш — сумний фінал:
Цей Будяк — мов арсенал!
Головні ворожі сили
В грізних кактусах засіли.
Поміж ними — цар Бамбук,
Що завдав нам стільки мук.
Ми повстали нині вранці.
— Співчуваю вам, повстанці...
Та скажіть мені, брати.
Як Ромашечку знайти?
Я летів у вирій з миром...
—Будь же нашим командиром!
Штурмом візьмемо палац
І розбійників — бабац!
Тільки там твоя подружка.
Будякова нині служка.
Ну, Барвіночку, веди!
Спис бери, напийсь води!
Вільний табір аж клекоче.
Всяк його обняти хоче.
Та Барвіночок без слів

Журно голову схилив,
І не глянув на Банана,
Що простяг йому нагана.
Чорна Кавина рідня
Підвела в ту мить Коня.
Промовляє Кава гідно:
— Нам також війна огидна.
Всі ми любим Тулумбас,
А Бамбук... вивозить нас!
Відриває від коріння.
Знищив цілі покоління.
Продає у чужину
Нашу молодість ясну..
Схвилювала вкрай Барвінка
Чорна Кава, чесна жінка.
Що робити? А Банан
Обійняв його за стан:
— Є для бою в нас резерви.
Чи міцні у тебе нерви?
Глянь, Барвіночку, які
Джунглі виставлять полки!
Свиснув він, і вирина
З лісу чудо-звірина.
Усміхалися, раділи.
Нуртували крокодили.
Бегемот солідний вів
За собою сто левів.
За левами носороги
Підкидали куці ноги.

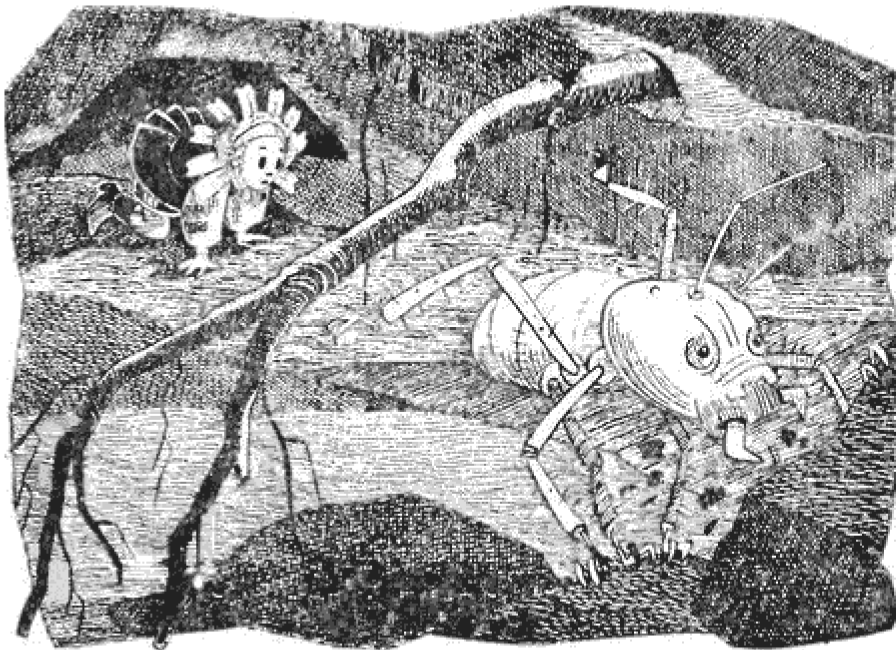

Поміж тигрів — п’ять пантер.
Чорних тигрячих сестер.
Пуми йшли за кабанами,
Потім слон з трьома синами.
Буйвол згорда поглядав,
Поспішав за ним удав.
Статні зебри майоріли,
І останні йшли горили.
Чорна Кава розцвіла.
Чорним оком повела;
— Дружно рушим — вал за валом!
Будь же нашим генералом!
Скочив хлопчик на коня:
— Ви для мене — як рідня!
Вірю в вашу чесну справу!
Та призначте Чорну Каву! —
Звівся він на повний зріст:
Я не можу. Я — турист.
Всім ласкаво глянув в вічі,
Уклонився друзям тричі:
— Помагатимуть мені
Насінинки чарівні!
На прощання Чорна Кава

Обняла його ласкаво.
Заревіли звірі всі,
По сльозах, як по росі.
Без дороги, без стежинок
Через ліс помчав Барвінок,
Він вглядався, як і слід,
В нечіткий машини слід.
В Будяка — розкішна вілла.
Сад і слуг силенна сила.
В основному — слимаки
Й вилупаті павуки.
Став Будяк великий дука
В самого царя Бамбука.
Чином цар не обмине,
Бо здорове і дурне.
На світанні, ще в піжамі.
Вже він грається ножами —
Ріже стіни і стільці.
Стіл, підлогу, олівці.
Миску вилиже до блиску
І поріже ложку й миску.
Коле, ріже все навкруг:
Сад, паркан і навіть слуг.
Зранку мчить на «джипі» в хащі.
Пальми вислідить найкращі
І працює до обід.
Всі ножі пускає в хід.
Він Банани зелененькі
Відріза від пальми-неньки.
Ананаси відбира
Для царя і для Тхора.
Чорних Кавиних малятОк
Він хапає, мов курчаток.
Перев'яже і — в тюрму".
Темний ящик — при йому.
А обідає він в ліжку.
Тягне жук свинячу ніжку.

Потім, вигнувшись в дугу,
Слимаки несуть рагу.
По обіді вікна й двері
Замикають до вечері.
Слимачок на дудці гра —
Дука давить комара.
От Будяк привіз Ромашку
І замкнув її, мов пташку.
Вже Ромашка днів із шість
Вікна б’є, не п’є й не їсть.
Раз Будяк до неї входить.
Як завжди, ножами водить.
Прохрипів:— Звари борщу.
Буде смачно — відпущу! —
Дуже дівчинка зраділа.
Швидко вмилася й за діло.
Розігнала слимаків.
Сміття вимела з кутків.
Відшукала чистий горщик.
І зварила в ньому борщик.
Жовтим салом затовкла.
Ще й сметани улила.
Чудо-борщ! Таких борщів
Ще ніхто в житті не їв!
Український, знаменитий.
Наче полум’ям налитий!
— Щоб ти луснув, клятий, їж!
Та звільни мене скоріш!
З’їв Будяк чотири миски.
Усміхнувся:— Витри слізки!
Що, ненавидиш мене? —
І скривився:— Не смачне!..
Тут Ромашка не стерпіла.
Горщик з борщиком схопила.
Дурня в лоб як садоне!
Той кричить:— Кого? Мене?!
Павуки! Зв’яжіть їй ручки.

Щоб потерпли навіть пучки!
Іноземку цю лиху
Замордую у льоху!
Щоб забула вредна жінка,
І вітчизну, і Барвінка,
І усі свої права.
Щоб хилилась, як трава!
Знов Ромашка під замками.
Павутиння рве руками.
Кисла темрява навкруг.
Де ж Барвінок, вірний друг?
Може, сам він у неволі?
Дні тюремні йдуть поволі.
Якось, бідна, в мить гірку
Чує шум якийсь в кутку.
Придивилася Ромашка —
З нірки вигулькнув мурашка,
З добру мишу завбільшки.
Голова — на три вершки!
Над бровами дві антени.
Вигляд бравий, не нужденний.
— Гей, Ромашко! —витер піт. —
Не лякайтесь. Я — Терміт.
Вам привіт від тьоті Кави.
Бачу, кепські ваші справи.
Не журіться. Я, Терміт,
Знаю всі дороги в світ.
Наче ножицями, люто
Перерізав білі пута.
Вмить Ромашка ожила:
От спасибі. Ну й діла!
Може, чули, що з Барвінком?
— Він живий, моя дитинко.
Не згубив твої сліди.
Мчить на конику сюди.

Ех, якби йому шаблюку.
Він би дав царю Бамбуку!
Чом, Ромашечко, мовчиш?
Вибираймося, хутчіш! —
Мов знімав Термітик мірку —
По Ромашці вирив нірку.
Галерея хоч куди.
Хочеш — лізь, а хочеш — йди.
З висоти звиса коріння,
Світлячки, смішні створіння.
Не нудьгують на посту.
Розганяють темноту.
— Після праці, ой, важкої,
Хід пробив я аж в покої, —
Каже дівчинці Терміт.
— Може, йти туди не слід?
Бережись царя Бамбука,

Він лукавий, мов гадюка.
Вже царює триста літ.
Як розказував мій дід.
Чарівник лихий від роду.
Зневажає він природу.
Але, чув від діда я.
Страх боїться... солов'я.
Коли б ваша диво-пташка
Та затьохкала. Ромашко,
Заспівала б тут, у нас, —
Вільним став би Тулумбас!
А Ромашка сумовита
Нахилилась до Терміта:
— Соловейко в чужині
Забуває про пісні...

VII

Повний гордої відваги.
Ледь присушений від спраги.
Мов гартований в огні.
Мчить Барвінок на коні.
Він, герой поміж героїв.
Швидко тропіки освоїв.
Переплив аж сто річок
Невгамовний козачок.
Сотні раз топився в вирі,
Виручали друзі — звірі.
На озерах — бегемот

Послужив йому як плот.
Крокодилики в савані
Тричі вихопили з твані.
А удав... Він малюка
Врятував від пацюка.
Продиравсь малий крізь хащі —
Два гіганти роботящі.
Два слони пробили путь.
Прогули: — Здоровий будь!
Через піняві пороги
Перенесли носороги.
Поки спав на камінці,
Видра випрала штанці.
Лев вітав Барвінка ревом.
Спочивав він поряд з левом.
Швець відомий, дикобраз,
Чобітки чинив не раз.
А сьогодні, мов на шафу.
Хлопчик виліз на жирафу.
Придивлявся з висоти.
Де палац, куди іти.
Спершу кактуси побачив,
На листочку шлях позначив.
Он і вежі, он і плац.
Мчить Барвінок у палац.

VIII

Цар Бамбук меткий, мов щука.
Сам Бамбук — немов з бамбука;
Руки, ноги, вуха й ніс.
Плечі й ребра. Верх і низ.
Круг чола, як навіжені.
Пнуться пагони зелені.
Пальці бігають руді
По зеленій бороді.
Жваві нишпорять очиці
По бамбуковій світлиці.
Де з бамбука стіл, і трон,
І колекція корон.
Аж до стелі — на портреті
У зеленому береті.
Той же вираз, той же цар.
Бородатий, мов швейцар.
З бороди рука Бамбука
Простягається до лука.
Цей бамбуковий свій лук
Дуже любить цар Бамбук.
На бамбуковій канапці,
У червоні взута капці,
В білі вдягнута штанці,
З тихим смутком на лиці.
Марить дівчинка слабенька.
Вся немовби голубенька.
Сукня й бантик голубі.
Цар питає: — Що тобі?
— Ой-ой-ой! Нудьга страшенна!
— Випий кави, Цикломено!
— Знову — кава, знову — їж!
Хочу в Лондон чи в Париж!
Хочу в оперу, до міста.
Танцювати хочу твіста.
Тулумбас мені набрид.
Буду плакати навзрид!
— Ну, яка ж ти, доню, злюка!

Ну, давай стріляти з лука! —
До вікна підвів малу.
Вдалину пустив стрілу.
Ха-ха-ха! У Гаву влучив!
Цитьте! Лук мені наскучив!
Аж затіпалось дівча.
Ні з ким гратися в м’яча!
Цар схилився: — Дай-но вушко.
Скоро матимеш ти служку,
Білу, з гарної сім’ї.
Звуть Ромашкою її.
— Де ж вона?
— Вчимо поволі
В Будяковій, доню, школі,
Щоб навчилась догоджать.
— Приведіть! Не хочу ждать!
Підстрибнув Бамбук на троні
І потер зелені скроні:
— Ти нестерпний командир... —
Свиснув цар — з’явився Тхір.
Дав цукерку Цикломені,
М’яв він ножиці у жмені.
Ще тримав парфуми й крем.
Бо служив перукарем.
— Освіжити чи постригти?
— Що нове розвідать встиг ти?
— Вірно служим, ваша честь!
Доповім — новини єсть!
Всі плантації клекочуть.
Ці повсталі... вас не хочуть.
Засміявся гучно цар:
— Збунтувався мій товар!

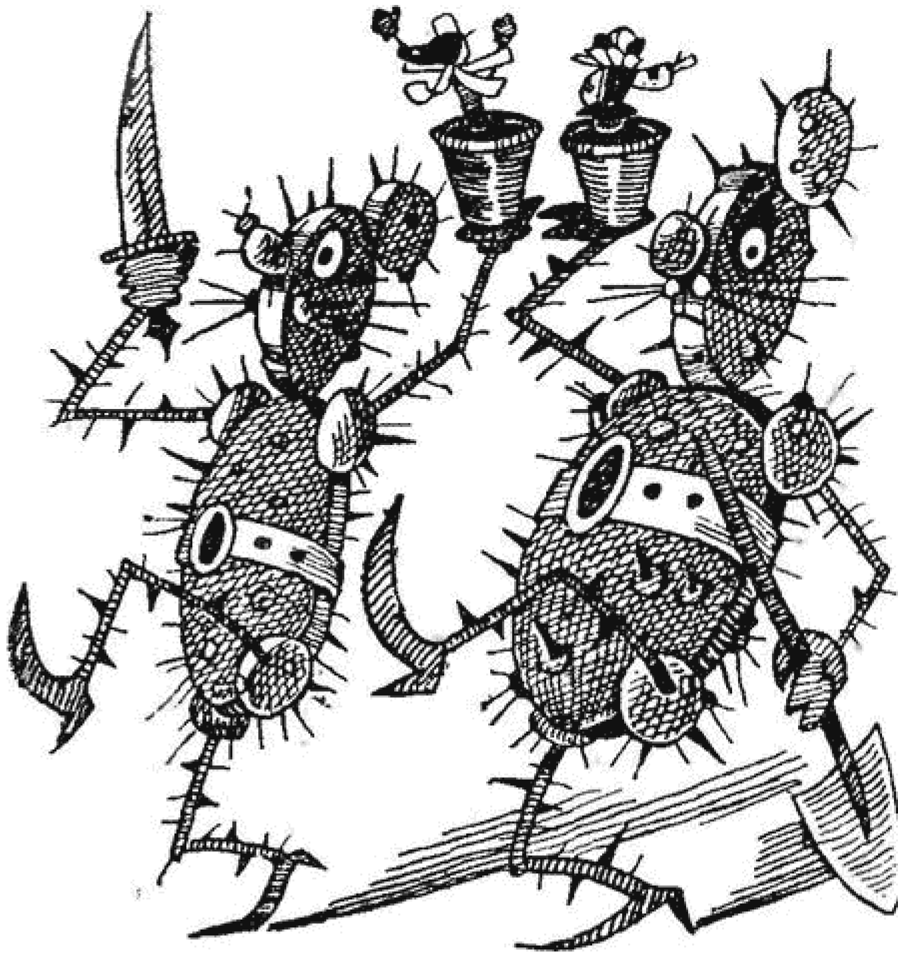
Бач, які соціалісти, —
Не хотять у ящик лізти!
Чую цих повстанців крик
Триста років кожен рік.
Пан Тхоріні, де Ромашка?
— Царю, вимовити важко!
Утекла вона від нас... —
Цар кописткою потряс;
— Дармоїди! Кашалоти!
Геть з очей, тютюн полоти!

Що це ще за новина?
Ми сильніші чи вона?
Слід було їй дати віллу.
Ще й нову машину білу,
Одягти її в нейлон.
Дать цукерок на мільйон.
Отоді б ми і Ромашку
Підпрягли в свою упряжку.
Та нікуди не втече —
Позмагаємось іще!
Як забуде свій город.
Вам найвища з нагород.
— Тільки так!
— А де ж Барвінок?
— Скаче верхи без зупинок,
Навіть буря не спиня
Довгоногого коня.
— Де він зараз?
— Десь тут близько...
— Залучити б і хлопчиська
До бамбукових рядів!
Та Тхоряка не зрадів.
Він зітхнув, закрив очиці.
Невдоволення на пиці.
А принцеса молода
Вже не плаче, не рида.
Аж завмерла, аж не дише:
— Розшукайте їх скоріше!
Раптом в закутку, де трон.
Гучно дзенькнув телефон.
Узяла принцеса трубку.
Прикусила нижню губку.
Потім в трубочку: —Ал-ло!
Ніжне личко розцвіло. —
Ой, Барвінок просить тата.
Дзвонить поряд, з автомата.,
Трубку вихопив із рук

В Цикломени цар Бамбук.
Притулив її до вуха.
Голосок Барвінків слуха.
Потім каже: — Гостю мій.
Перепустка — в прохідній!
Цикломена звеселіла,
Стала ніжна, стала мила.
А Тхоряка затремтів.
Простогнав: — До всіх чортів!
Ваша... ве-ве-ве-височність!
Це ж велика безтурботність...
Цей... бе-бе... куди не кинь...
Ме-ме-ме... троянський кінь.
Вибухівка, шабля, порох —
Цей Барвінок..,
Він же ворог!
Щигля дав Тхору Бамбук,
Аж пішов луною гук.
Дати другого не встиг —
Став Барвінок на поріг.
Каблучками цоки-цоки,
Крок рішучий, руки в боки.
Гордий стан, рішучий зір,
Шапка-бирка набакир.
Біля трону зняв перчину,
Уклонився чин по чину.
— Хто тут цар?
Здається, ви.
Дядько з поглядом сови?
Я — Барвінок з Диво-краю,
Мандрівник. Знання збираю.
Я й Ромашка... Ми за мир.
Але цей поганий звір...
Глянув хлопчик на Тхоряку,
Той відчув на серці мряку.
— Ти, Тхоряко, ти — змія!
Де Ромашечка моя?

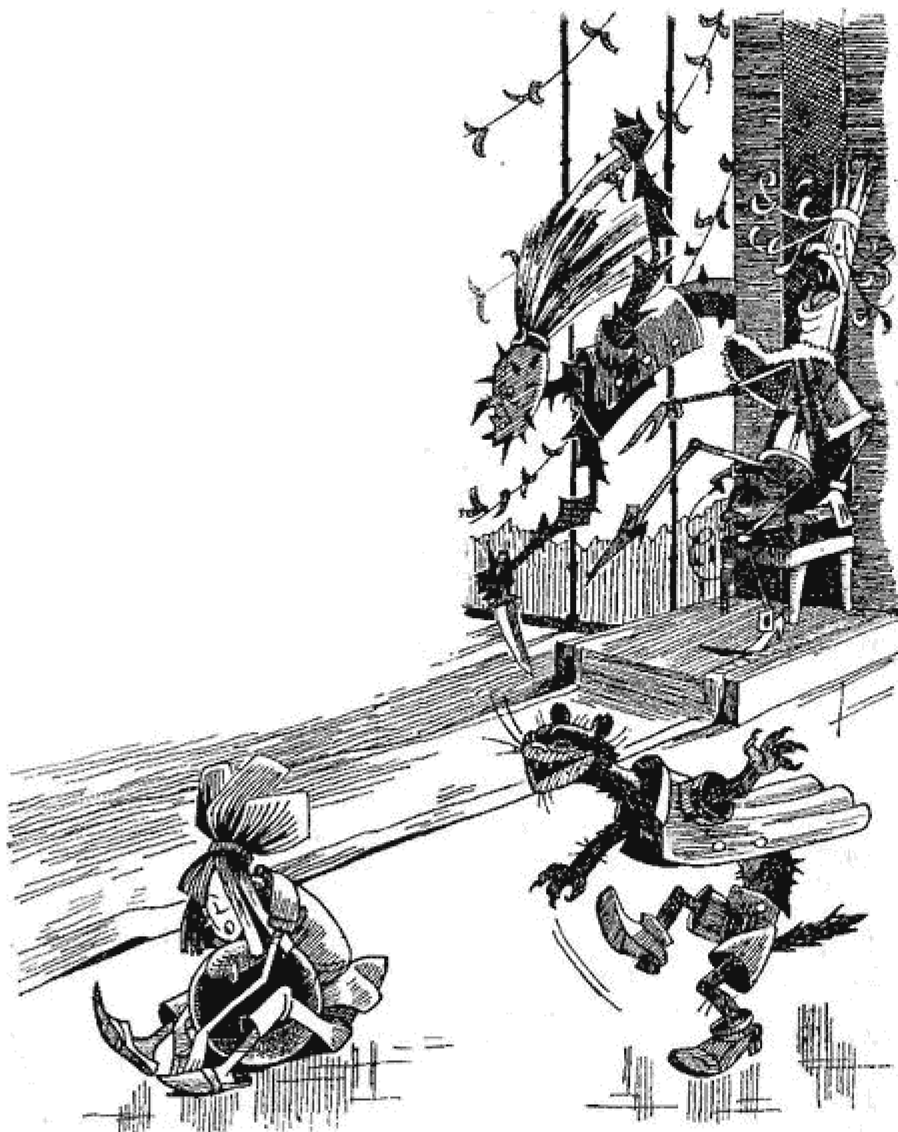
Цар за плечі взяв Барвінка:
— Не кувікай, наче свинка.
Не стрибай на нас, як рись,
А спочатку — розберись.
Знай же все. Твоя Ромашка
Не вбивалася так важко.
Їй сподобалося в нас,
Полюбила Тулумбас.
Прижилася тут чудово.
Аж забула рідне слово.
Вічне літо, вічний сад, —
Їй не хочеться назад!
Закричав Барвінок: — Царю,
Не кажіть таке, бо вдарю!
У Ромашки на чолі
Сяйво рідної землі!
Ця не зрадить. Не повірю
Ні тобі, ні цьому звірю!
Де Ромашка, де Будяк,
Найбридкіший з гультіпак? —
Підстрибнула Цикломена:
— Як сказав! Класична сцена!
Пан Барвіночку, спочинь.
Бо надворі гарячінь.
Не турбуйся про Ромашку,
Скинь шапчину, скинь тільняшку.
Відшукається дівча.
Чи давно ти грав в м’яча?
— У м’яча... забувся майже.
— Коли хочеш... то тримай же! —
І помчав на хлопця вскач
Величезний жовтий м’яч.
Де він взявся, чи не сон це?
Променистий, наче сонце,
Витівний, немов циркач.
Величезний жовтий м’яч!
Налетів він на Барвінка,

І відбив його хлопчинка.
Цар ударив по м’ячу —
М’яч угору дав свічу.
Цикломена скік та хлоп
І м’ячем Тхоряку в лоб.
Засміявся цар лукаво:
— Бачиш, з нами як цікаво!
А в світлиці під столом
Враз намітився пролом.
Мов сокирами. Терміт
Пробивав Ромашці хід.
Проминувши охорону.
Вийшла дівчинка з-за трону.
Біля царського плеча Пролунало: —
Кинь м’яча!
Значить, ось де наш соколик! —
Покотився м’яч під столик.
Цар ще більш позеленів.
Дав Тхоряці штурханів.
Тут зчинив Барвінок галас:
— Відшукалась! Відшукалась!
Здрастуй, дівчинко! Ура!
Ну, Ромашко, нам пора!
Він Ромашку взяв за ручку.
І крутнув на дверях ручку.
Та навстріч йому — ножі
Спрямували сторожі.

Цар надувся, випнув груди:
— Не пущу я вас нікуди!
Поростете при мені
У вазонах, на вікні.
Хлопчик вигукнув: — Сваволя!
— А буває й гірша доля! —
Прогримів лихий Бамбук. —
Більше знатимеш наук!.. —
Хлопчик вигукнув: — Повстанці,
Десь увечері чи вранці... —
Засміявся цар Бамбук
І поклав стрілу на лук.

— Та коли б я ліг в багаття.
Обгоріло б тільки плаття.
Насмішили, диваки!
Царюватиму віки!
Знай, Барвінку, й ти, дівице.
Єсть у мене таємниця.
Я — нащадок чаклуна.
Я — сильніший за слона.
Заганяти в мене кулі —
Ніби щигля дать акулі.
На ось лука, і звідсіль
Ти мені у око ціль.
Ухопив Барвінок лука
І стрільнув царя Бамбука.
Глухо тенькнула стріла.
Царське око протяла.
Цар сміється: — Недолуге!
На стрілу. Смали удруге! —
Знову тенькнула стріла.
Мов крізь тінь якусь пройшла.
Цар сміється: — Зрозуміло?
Я — чаклун. Ромашко мила.
Лиш один дурний оракул
Провіщав мені біду
В ту хвилину, як затьохка
Соловей в моїм саду.
Але кожному відомо.
Що співає він лиш дома.
А у нас він — мов німий!
Цар крутнувся, наче змій.
Глухо вдарив у долоні,
І, вгодовані, мов коні.
Вбігли кактуси-бійці,
Меч у кожного в руці.
Поміж тими сторожами
Бовванів Будяк з ножами.

І з Ромашки дурень цей
Не відводив злих очей.
Цар гукнув: — Тягніть лопати!
Цих... туристів... прикопати..
Наберіть землі в мішки,
На веранді є горшки,
Хай посидять у вазоні.
Та поставте на осонні.

Де сухіш і гарячіш.
Ну, беріть їх, та хутчіш!
Як Барвіночок не бився,
У вазоні опинився.
Подорожники малі
Аж до пояса в землі.
Це не жарти і не смішки.
Як землею скуті ніжки.
Цикломена знову в плач.
Сльози капають на м’яч...

IX

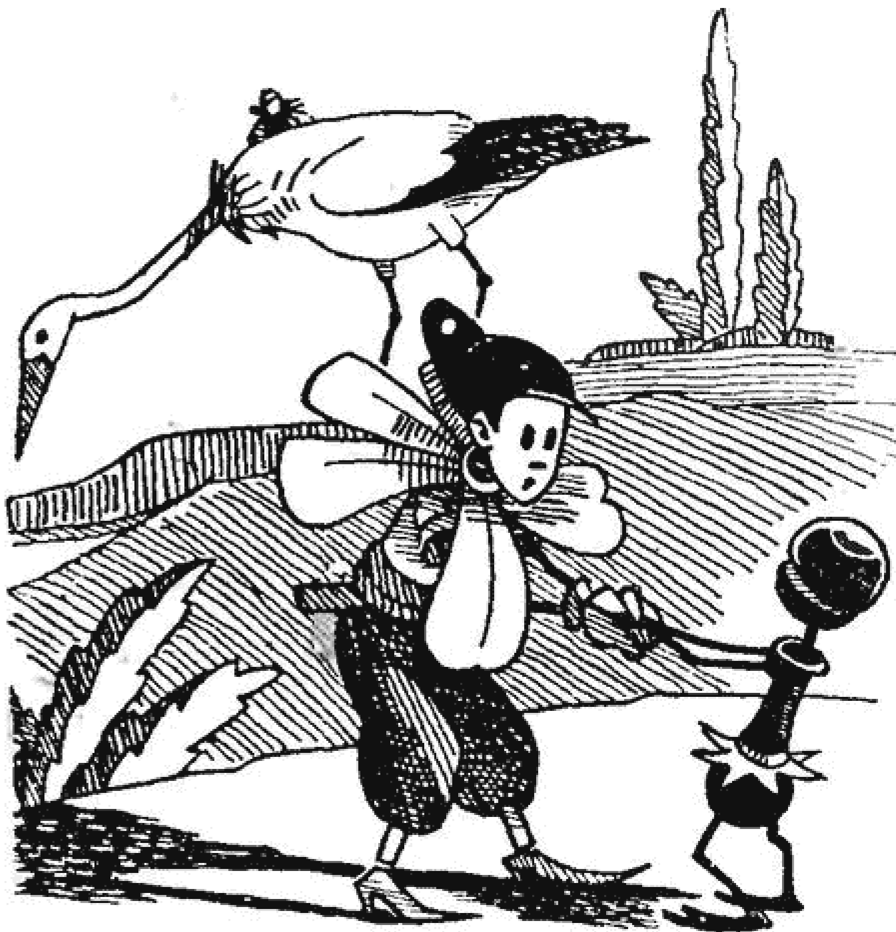
На веранді — люта спека.
Пити, пити... хоч півдека...
Та, розбійнику, не жди.
Не проситимем води!
Взявши кружку превелику.
Тхір поволі миє пику.
Цар на кучері свої
Ллє холодні ручаї.
Лиш надвечір царська дочка
Їм дала по півковточка,
Як лишилася сама.
Облила їх крадькома.
Але ось повечоріло,
В небі хтось розлив чорнило,
У пітьму поринув сад.
Чути квітів аромат.

Впала місячна доріжка.
Цар Бамбук уклався в ліжко.
Задзвеніла тепла ніч.
Полилася тиха річ:
— Бач, поснули лиходії!
Що робить? Нема надії!
— Так, Ромашко, не кажи.
Смуток вузликом зв’яжи.
Може, скоро й порятунок.
Пам’ятаєш про дарунок.
Вузлик діда Гарбуза?
Бач, і висохла сльоза!
— Чи зберіг ти насінинки?
— До останньої зернинки!
— Де ж вони?
— Не при мені.
У тороках, на коні.
— Глянь-но, — мовила Ромашка,
Біля нас, на вітах, — пташка.
Соловейко, це не ти?
Відгукнися з темноти!
З тихих, затишних кутків
Обізвись до земляків!
— Так, це я дрімаю в листі.
Наді мною зорі чисті,
А внизу — земля чужа.
Холодніша від ножа...
— Заспівай, нам так потрібна
Співомовка твоя срібна.
Заспіваєш нам? — О, ні!

Я не можу... в чужині.
От якби це на Вкраїні,
Та бузок, та ночі сині,
Та город ваш, — мовив птах,
Там і пісня на вустах.
Соловейко журно писнув.
А Барвінок стиха свиснув.
На козацький той мотив
Коник Дзвоник прилетів.
Застрибав він по вазону.
Обійняв Ромашку сонну.
Шаруділи в тишині
Насінинки чарівні.
Взяв із вузлика Барвінок
Повну жменю насінинок,
По землі розсіяв їх,

І отямитись не встиг.
Як сяйнуло ніжне світло.
Мальва весело розквітла,
Потягнувся їй навстріч
Синій Кручений Панич.
Ось і тин, знайомий, рідний.
На кілку — баняк солідний.
Ну, а далі, аж шумить.
Наша радість, наша міць!

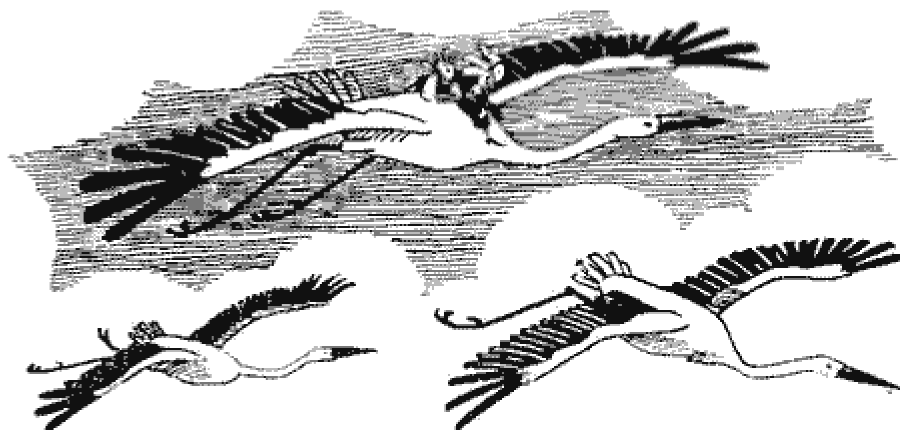

І Гарбуз у жовтій свиті,
І Редиски в оксамиті.
Хрін, відомий витівник,
І Цибуля, і Часник.
Он де Сонях, і Квасоля,
І огрядна Бараболя.
І Горох у всій красі.
Ой усі ж вони, усі!
Ось Гарбуз в долоні вдарив.
Кріп по бубону ушкварив.
Баклажаник — у дуду.
Мов сказав: «Не підведу!»
Стрепенулися цимбали.
Всі городні застрибали
У веселому танку
На зеленім моріжку.
Затремтів Барвінок дрібно:
— Здрастуй, земле, здрастуй, рідна!
Може, сниться? Ні, не сон!
Ось Ромашка, ось вазон.
Ось і пташечка сіренька.
І в пташини серце тенька.
Чути голос солов’я:
— Україну... бачу... я...
Ось воно, що рідним зветься.
Пісня, пісня владно рветься!
Простогнав він поміж віт
І затьохкав на весь світ.
Зник город, далеке світло,
Чарівне видіння зникло.
Соловейко ж — тьох та тьох,
Мов співав за десятьох.
Босий вибіг цар з палацу,
У трусах помчав по плацу.
— Влада кінчилась моя!
Чую пісню солов’я!
Ось Будяк заводить «джипа».

Стогне цар, Тхоряка хлипа.
Цар кричить: — В аеропорт! —
Ззаду — кактусів ескорт.
Скоро кактуси відстали
І ножі ламати стали.
Без квитків, а просто так
Троє вскочили в літак.
Як заплаче цар: — Бамбули,
Ви ж дочку мою забули!
— Іншим разом, — мовив Тхір, —
Заберем її, повір!.. —
Мить — і зникли у повітрі
Цар Бамбук і слуги хитрі.
Але бій точився далі.
Ось на штурм пішли повсталі.
Взяв відразу воїн-слон
Триста кактусів в полон.
Спритні мавпи та бізони
Посадили їх в вазони.
Посумують, що зазря
Воювали за царя.
А Барвіночка звільнили
Три веселих крокодили.
Поздоровив їх обох
Величезний носорог.
Цикломена, — от дівча, —
В натовп кинула м’яча.
Слон відбив його ногою,
А жирафа — головою.
Зебра — дужим копитом.
Буйвол — носом і хвостом.
І сказала Чорна Кава:
— Хай же буде тут держава
Добрих звірів, і птахів,
І веселих дітлахів!
Хто привітний, серцем добрий.
Прилітай до нас, за обрій!

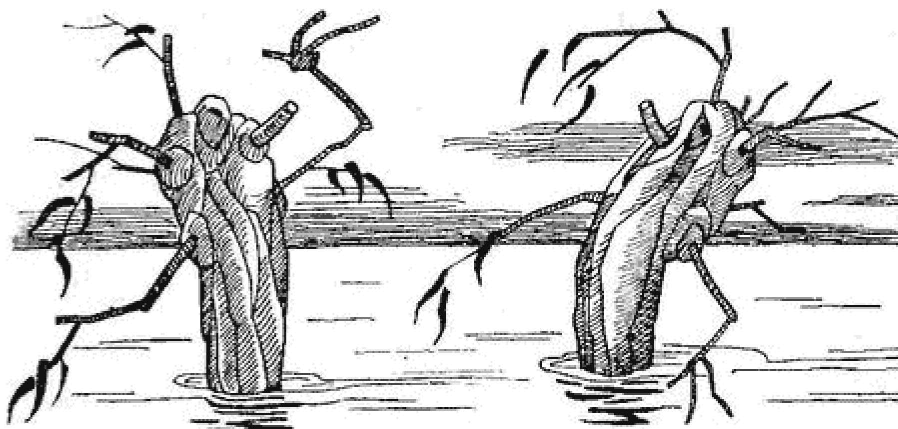
Намалюймо на гербі
М’ячик, квіти голубі!
Враз мов хмара сонце вкрила.
То пташині в небі крила.
То лелеки й журавлі.
Щиглі й ластівки малі,
Гуси-лебеді з шпаками,
З соловейками, з качками
Почали в бузковій млі
Шлях до рідної землі.
Дужі крилонька лелечі
Вниз — і прямо до малечі.
Як невтомні пастухи.
Підійшли до них птахи.
Перший вимовив лелека:
— Ну, Барвінку, путь далека!
Поки сонце не зайшло.
Лізьте, дітки, на крило!
На Вкраїні — весна красна... —
Другий мовив: — Ясно?
— Ясно!
Чорна Кава підійшла.
Скільки в погляді тепла:
— Може б, ще погостювали.
Ми б вам хатку збудували!
Відповів Барвінок: — Ні!
Ждуть на рідній стороні! —
Гучно вдарили тамтами. З
аревли гіпопотами.
Вийшов слоник із рядів.
На лелеку підсадив.
Зняв Барвіночок перчину.
Уклонився чин по чину:
— Приїздіть і ви до нас.
Чорна Кава й Ананас,
Друг Бананик, весь народ.
Приїздіть на наш город!

Мить — і зникли вдалині.
Попливли навстріч весні.

БАРВІНОК І ВЕСНА

I

Мов вітрила під вітрами,
Мчать листи і телеграми,
Аж упріли поштарі:
«Де Барвінок? Де Ромашка?
Відпишіть, коли не важко.
Повідомте дітворі!»
«Розкажіть нам про Тхоряку,
Що, мов лин, пірнув у мряку.
Де Будяк, що сіяв зло?
Де наш милий Коник Дзвоник,
Роботящий, наче слоник,
Цвіркотун на все село?»
«Чи пролинули лелеки
Далеч, повну небезпеки,
Непривітливу й лиху?
Чи Барвінка не згубили?
Чи орли їх не побили
На зворотному шляху?»
«Відгукнися, наш герою,

Бо весняною порою
Ждуть тебе сади й ліси,
Й без Ромашечки — ні в лузі.
Ні в полях, ні в лісосмузі
Теж не знаємо краси».
Довелось коня сідлати.
Превеликий шлях долати.
Збив я тисячу підків.
Обійшов, либонь, півсвіту,
Чабани, Поштову Віту,
Конча-Заспу, Васильків...
І в берізки, і в смереки
Я питався — де ж лелеки?
Чом так довго їх нема?
Без лелек блакить небесна
Ніби пісня безсловесна.
Ніби музика німа.
Розлилась весняна повінь.
Стовбур клена соку повен.
Верби хлюпають в воді.
Ось і жабка вже скрекоче,
І забігали охоче
Водоплавчики руді.
Раптом бачу на узгірку.
Зачепивши ранню зірку,
Замахав руками млин.
Проскрипів він: — Що нам вирій?
Вдома краще, як не міряй! —
Ген, вгорі — лелечий клин!
Хто — на першому лелеці.
Ніби в затишку, в безпеці.
Розвалився, як Мамай?
Поряд — дівчинка Ромашка.
Аж змарніла бідолашка...
Гей, дідівщино, приймай!
Зняв Барвіночок перчину.
Бойову свою шапчину.

Сяє лоскотно сльоза.
— Ех, якби нам парашути!
От би здорово стрибнути
Прямо в царство Гарбуза!
Приземлились точно в лузі
На торішньому галуззі.
— Що це? Знітивсь ватажок.
З-під крила — зоря-кровинка
Проковзнула повз Барвінка,
Побагрила моріжок.
Їх орли атакували.
Ледь відбились від навали
Край турецьких берегів.
У старого в грудях рана.
Штурмували ветерана
Ескадрильї ворогів.
Він не впав у чорну воду.
Шугонув до небозводу.
Рану сонечком пропік.
І тримавсь на високості.
Хоч гули від болю кості.
Не звернув ні разу вбік.
Подолавши смертну втому.
Дотягнув старий додому.
Крила звів, уже трудні.
— Я щасливий, що вмираю
На просторах Диво-краю,
Серед милої рідні...
Поховайте під горою.
Під вербицею старою.
На якій гніздо дідів.
Та не треба лити сльози.
Хай поплачуть верболози,
Котрі сам я посадив.
Всі похнюплено стояли.
Аж зігнулись, аж прив’яли...
— Поводирю, зле тобі? —

Підупав Барвінок духом.
Занімів, не вірить вухам,
І Ромашечка в журбі.
Всі любили цього птаха...
Та невже він, бідолаха.
Більше ключ не поведе?
Був він добрим головою.
Не хвалився булавою.
Але слово мав тверде.
Ще тримав якусь живинку,
Бо гукнув: — Агов, Барвінку!
Ось наказ, вчини як слід:
В Конча-Заспі є діброва,
В ній — ростина прездорова.
Дуб, якому сотні літ.
Під отим крислатим Дубом,
Дідуганом сивочубим.
Мчать сторіччя, як вода.
Кажуть, бачив він Добриню
Й Ольгу, київську княгиню,
Як була ще молода.
Парубійком кучерявим
Розмовляв із Святославом,
Сам тримав його коня,
Ярослав, що Мудрим звався.
Під Дубком цим роззувався,
Спочивав ясного дня.

Зрів він половців і обрів.
Червонів, курився обрій
Від татарської орди!
Меч співав, сичали стріли, —
Тут бійці списи гострили,
Наступали в три ряди.
Тут Хмельницький з Кривоносом
Тихо їхали покосом.
Коливаючись в сідлі.
Під Дубком житняк жували,
«Хмеля» й «Горлицю» співали.
Стиха дзенькали шаблі.
А загарбників-жовнірів
Полювали, наче звірів,
Козаки на цім лугу.
Ой, частенько в дні понурі
Лютували грізні бурі.
Дуб згинаючи в дугу!
Лиш сміявся він розлого,
Бо надійний корінь в нього
І гілки — трудівники.
Сяють жолуді на сонці...
Він у славній нашій Кончі
Простоїть іще віки!
Та не тільки довголіттям

І своїм козацьким віттям
Славен мудрий чарівник.
Добрий велет в буйних шатах
Він, цей Дуб, весни глашатай
І господар з року в рік.
Потаємне, дітки любі,
Є дупло у тому Дубі,
В ньому — скринька чарівна.
Навіть поночі — в промінні:
У коштовному камінні
Кожна в скриньці сторона.
А під кришкою з кришталю.
Мов за сонячною даллю.
Сяє дудочка мала.
Золота вона чи срібна —
До промінчика подібна
І гладенька, мов стріла.
Лиш торкни її вустами.
Поле вибухне житами.
Вкриє землю буйноцвіт.
Теплі зорі над гаями
Озовуться солов'ями.
Задзвенить щасливий світ.
Всяк почне гніздо мостити,
І у кожнім скоро діти
Запищать на всі лади.
Загуде сім'я бджолина
Щоб запліднилась рослина.
Затужавіли плоди.
Не сурмить вона до строку.
Тільки раз сурмить щороку
Попід Дубом віковим.
Хто ж сурмити має право?
Прислухайтесь, пильна справа!
Коли встигну — розповім...
Лиш струмки задзвонять радо.
Кличе Дуб Велику Раду

Зеленавим перначем.
Засідає звір і птиця
І достойний, як годиться.
Наречеться сурмачем.
Має діло й заковику:
Не призначать зроду-віку
Ані вовка, ні змію.
Треба бути дуже добрим.
Працьовитим і хоробрим
У роботі і в бою.
Той, хто вдачу іншу має.
Хай ту сурму не займає, —
Громовиця зіб’є з ніг!
Сурма відьмою завиє.
Знову холодом повіє,
І травицю вкриє сніг.
Мав я честь, сурмив три роки!
Але ось остайні кроки, —
Ні летіти, ані йти.
Заслужив, либонь, спочинку.
Тож весну ясну, Барвінку,
Провістиш за мене — ти!
Пам’ятай, що без сигналу
Все лиш тлітиме помалу
І жовтець не зацвіте.
Доручаю вам, малята.
Українські соколята.

Діло славне й непросте!
Вам удвох потрібно конче
Пробиватися до Кончі.
Дуб чекає сурмача! —
І на цім Лелека-воїн,

Слави вічної достоїн.
Тихо згаснув, як свіча.
В лузі вдарили оркестри.
Підняли Лелеку сестри.
Попливла труна важка...
Дядько Кріт могилу вирив.
Сотні сот птахів і звірів
Проводжали ватажка.
Кожен кинув шмат землиці,
А наверх поклали глиці.
Біля схилених голів
Став Барвінок на коліна.
Мовив: — Швидко і сумлінно
Так зроблю, як ти звелів!

II

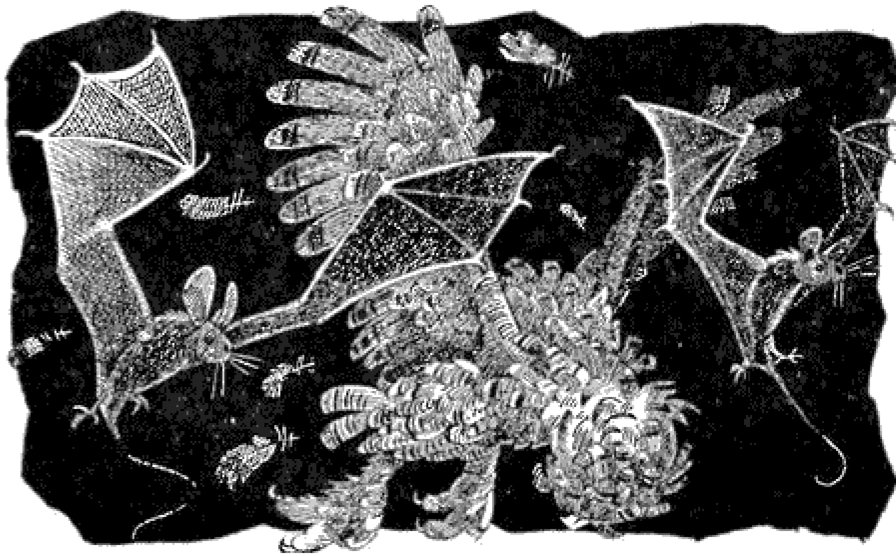
Знов гуде весняний клопіт,
В темнім лісі — кінський топіт.
Навалилась ніч глуха.
Поряд з хлопчиком —
Ромашка,
Трохи Кониковi й важко,
Але скаче, мов блоха.
Тягне холодом з діброви.
Наш Барвінок хмурить брови,
Слід спішити, річ ясна...
Повні тьмяної омани,
Сунуть вибалком тумани,

І весна — і не весна!
Де ж ти, сурмо довгождана.
Може, недругу віддана.
Хтось чужий заліз в дупло?
А від нього злістю віє.
Бідна сурма вовком виє.
Відганяючи тепло.
День і ніч летять малята.
Ніч, як море розіллята.
Притомилося дівча.
Притулилось до хлопчинки.
До Барвінкової спинки.
До козацького плеча.
А Барвіночок не в дусі,
Сум в очах і різкість в русі.
Щось весна йому — не те...
Скрізь — болото, непорядки.
Де город?
Лиш чорні грядки,
Все мов нехотя росте!
Де Гарбузик-товстопузик?
В насінинці ш,е Гарбузик!
Де Цибуля? Де Часник?
Під землицею пухкою.
Мов під теплою рукою.
Весь город надовго зник.
— От якби, Ромашко, літо, —
Хлопчик мовив сумовито, —
Зустрічала б нас рідня...
Пастернак би взяв цимбали,
І троїсті б нам заграли.
Як діждати того дня?
— Бач, напала нетерплячка!
Відійшла зимова сплячка, —
Все живе пішло у ріст.
Хоч простим очам не видко —
Розвиватимуться швидко

І стебелечко, і лист.
Дід Гарбуз тепер — дитинка...
Жовтувата насінинка —
Теплий схововк гарбуза.
Але скоро вийде з грядки.
— Ну й Ромашка! Всі загадки.
Мов насіннячко, луза!
Все ти знаєш, тільки — звідки?
— Ось два ока — щирі свідки.
Що знання беру з книжок.
Не читаю детективи,
А історії правдиві
Про весняний бережок.
— Не хвалися, грамотійко,
Знаєш поки що на двійку!
В мене — дудка на умі...
Не ятри книжками душу.
Скоро я до школи рушу.
Почитаємо й самі!
Ти міркуєш, я — ледащо?
А «Буквар» шукав я нащо?
Потрудився до ладу!
Знай, за морем, вірний слову,
Я вивчав турецьку мову.
— Кинь слівце!
— Хау ду ю ду!
— Розбишака, це ж англійська!
— Хай англійська, та не свійська!
Слухай далі: вас іст дас?
— Це ж німецька! Ти, Барвінку,
Маєш совісті краплинку?
Ти великий дуриндас!
— Я французьку знаю краще.
— Та мовчи вже, непутяще!
— От послухай: кес кесе!
Не в Марселі, не в Тулузі, —
Рве траву Марія в лузі,

А Іван телят пасе!
Розважаючись по змозі.
Скачуть друзі по дорозі.
Ніч — як кисле молоко.
Коник Дзвоник йде тихіше.
Нашорошивсь, гучно чмише.
Занімів і наш хвалько.
До Барвінкового вушка
Нахилилася подружка.
— Глянь, дві фари на шляху!
Краще б ти, Барвінку, збочив.
Щоб вантажник не наскочив.
Не вчинив біду лиху.
А зловісні жовті фари
Піднялися аж до хмари.
Блимонули звідтіля.
Коник Дзвоник закрутився.
Мало в яр не покотився.
Мов налякане теля.
Ледве втрималися друзі
У сідельці, на попрузі.
Що за погань лісова?
Засвистіли дужі крила:
— Ось де я вас перестріла!
Ну, здавайтесь, я — Сова!
Сподівалася, що в мишки
Відірву з нальоту ніжки.
А спіймала вас, малі!
Повечеряю гарненько.
Політаю, а раненько
Відсипатимусь в дуплі.
Закричав Барвінок: — Сово,
Непривітне чую слово!
Вид росою сполосни!
Кинь стращати, кинь сичати,
Я — Барвінок, я — Хрещатий, —
Бойовий сурмач весни!

Не про себе дбаєм. Сово, —
Від душі, не примусово
Йдем по сурму чарівну.
Чи тобі весна байдужа.
Чи тобі миліша стужа?
Починай тоді війну!
— Вдень цвітуть весняні квіти.
Нам вночі мишей ловити!
Що нам квіти? Пу-гу-гу!
Найсмачнішу в світі їжу,
Лісову солодку мишу,
Краще видно на снігу!
Свиснув хлопчик сумовито,
А Сова несамовито
Розпростала пазурі.
Підвелась Совина зброя
Над голівкою героя
В світлі ранньої зорі.
Темних крил зловісний помах.
Та й Барвіночок не промах, —
Недарма Хрещатим зву, —
Підхопив дрючка, як вріже!
Блимонуло око хиже.
Аж затіпало Сову!

Глухо вдарило, як в цемент.
Підняла Совиця лемент:
— Б'єш кого? Мене? Мене?
Та заходить низом, збоку.
Але коничок з наскоку
Копитами як утне!
Тут нападниця Ромашку
Уп'яла за мідну пряжку.
Дряпонула за плече.
Зняв Барвіночок перчину
І спотворену личину
Знову тріснув гаряче.
Де взялися слуги сірі,
І не птиці, і не звірі, —
Висловухі кажани.
Підняли Сову за крила.
— Ти диви — отетеріла.
Ну й добрячі стусани!

III

По росі зоря ласкава,
Світлоброва, ледь лукава
Тихо вийшла з теремка.
Зупинились подорожні.
Вояки непереможні,
У гайку, біля струмка.
Йодом дряпинки змастили.
Щоб не вскочили бацили,
(Є аптечка в рюкзаку).
Ну, Барвінок — відчайдуха!
Вимив шию, навіть вуха
У студеному струмку!
Потім каже: — Любі друзі.
Де б поїсти в цій окрузі?
Аж занудило мені. —
Придивилися — крамничка.
У дуплі струнка Синичка
Ставить наїдки смачні.
Вибирай та їж, будь ласка!
Тут і шинка, і ковбаска.
Ще й з варенням пиріжки,
З холодцем великі миски,
І з гірчицею сосиски,
І гречані галушки.
Подорожніх звуть до хати.
Але ніколи сідати
За цяцьковані столи.
Коник Дзвоник з'їв хлібинку.

А Ромашці та Барвінку
Галушок смачних дали.
Попередила Синичка:
— Перетне дорогу річка —
Погукаєте пором.
Жаль Лелеку, жаль нетягу...
Знав він працю і звитягу.
Най земля йому пером...
Бережіться, дітки. Лиса!
Небезпечний цей гульвіса
Знову шастає навкруг.
Б’є, краде, ламає крильця.
Розставляє хитрі сильця
По кущах, серед яруг.
І зайчаток, і куріпок,
Їжаків, курей і рибок
Ловить, капосний, і їсть.
Пишуть скарги звідусюди,
Вже розбійника до суду
Викликали разів шість.
Правнук він тому Микиті,
Що уславився на світі
Як гульвіса і шахрай.
Наче пан, живе в палаці,
Уникає, звісно, праці.
Розважається і край.
А Барвіночок регоче:
— З Лисом стрінуся охоче
Бійка з ним уже була!
Чи не чула, пташко люба, —
Лисовин позбувся зуба
Завдяки мені, мала!
Де він є, щербатий злюка? —
Змайстрували в лісі лука,
З вільхи вирізали спис.
Хлопчик бавиться: — Ромасю!
Не крутись, бо віддубасю!

Покажи-но, де той Лис?
— Ну, вперед! — кричить Ромашка. —
Не повзи, мов черепашка.
Веселіш розгін бери!
Лине час — дорога дальня. —
Раптом вивіска:
«Читальня лісової дітвори».
Під смерекою — реклама:
«Звір і птиця! Тато й мама!.
І для вас, і для малят
Наша книга важливіша.
Ніж питво, повітря, їжа.
Ніж цукерки й шоколад!
Змалку твори ви любили
В. Бичка та Н. Забіли,
Всяк данину їм віддав.
А сьогодні — Ярмиш, Кава! —
Повідомте, чи цікаво,
У «Веселку», в Дитвидав!»
По читальні скаче Білка,
Тут полиця — кожна гілка.
Гарні книги, неважкі, —
Білка ставить власноручно.
Щоб було і брати зручно,
І дивитись на книжки.
Звісно, ліс іще не в листі.
Та обкладинки барвисті
Сяють барвами весни,
І Ромашка, І Барвінок
Заніміли між картинок.
Мов щасливі ласуни.
Зняв Барвіночок перчину.
Бойову свою шапчину.
Зморшка лагідна з-під брів.
— Це ж краса, якої мало, —
Не якась там Гватемала,
А між наших яворів!

Підстрибнула радо Білка,
Голосок, немов сопілка:
— Книголюбам — наш привіт!
Ну, яку вам дати книжку?
Про лінька, що вічно в ліжку.
Чи про мандри в білий світ?
— Ми не любим, сестро, тиші.
В торбу сип найбойовіші.
Про геройську давнину!
Чи найліпшу з книг-новинок...
Чула, хто такий Барвінок,
З ким дружив і вів війну?
— Стій, хвалько! Та я нікому
Не даю книжок додому!
Зараз я в «Веселку» мчу!
Маю справи невідкладні.
Тут — сідайте хоч на два дні
І читайте досхочу!
— А чого у вас так пусто,
З читачами щось не густо —
Й одного не налічив!
— Бо нема ще їх на світі.
Навіть гнізда ще не звиті
Для майбутніх читачів!
Але вже книжки готові! —
І якраз на тому слові.
Щось зарохкало в кущах.
Почала гора хвостата.
Наче привид, виростати
У Барвінка на очах.
Гучно рохнула звірюка.
Підійшов... кабан Захрюка!
Коник Дзвоник дав свічу.
Пізно!
Ось він, кабанисько!
Вже захрюкав зовсім близько:
— Боїтеся, що провчу?

З криком жалісним «Ой нене!»
Ти, Барвінок, втік од мене,
Але нині — не трусись!
Був я сам тоді дурилом,
Всіх лякав ікластим рилом,
Був нападником колись...
По лісах блукав манoю,
Не дружив ніхто зі мною.
Налечу — збиваю з ніг.
Так і жив, свиня свинею,
Тільки вовка звав ріднею.
Не читав ніколи книг.
Дрозд навчив мене читати.
Став я вірші лепетати
Замість рохкання й погроз.
Знаю всі дитячі книги,
І вони мені до шмиги
Навіть в спеку і в мороз!
Тне Познанська гарні вірші,
Інна Кульська теж не гірші!
До останнього слівця
Проковтнув я всі новинки,
Гриця Бойка сміховинки,
М. Пригару, Близнеця...
«Робінзоном Кукурузо»
Натрудив від сміху пузо.
Наче хмелю з’їв діжу.
Гей, Барвінку, дай-но руку!
Полюби мене, Захрюку,
Я ще вам допоможу!
Знайте, хлопчику й Ромашко,
Якщо десь вам буде важко
У змаганні за красу.
Ви гукніть Захрюку тричі, —
Ошукаю — плюньте в вічі! —
Всіх поганців рознесу!
Коник з вершниками сміло

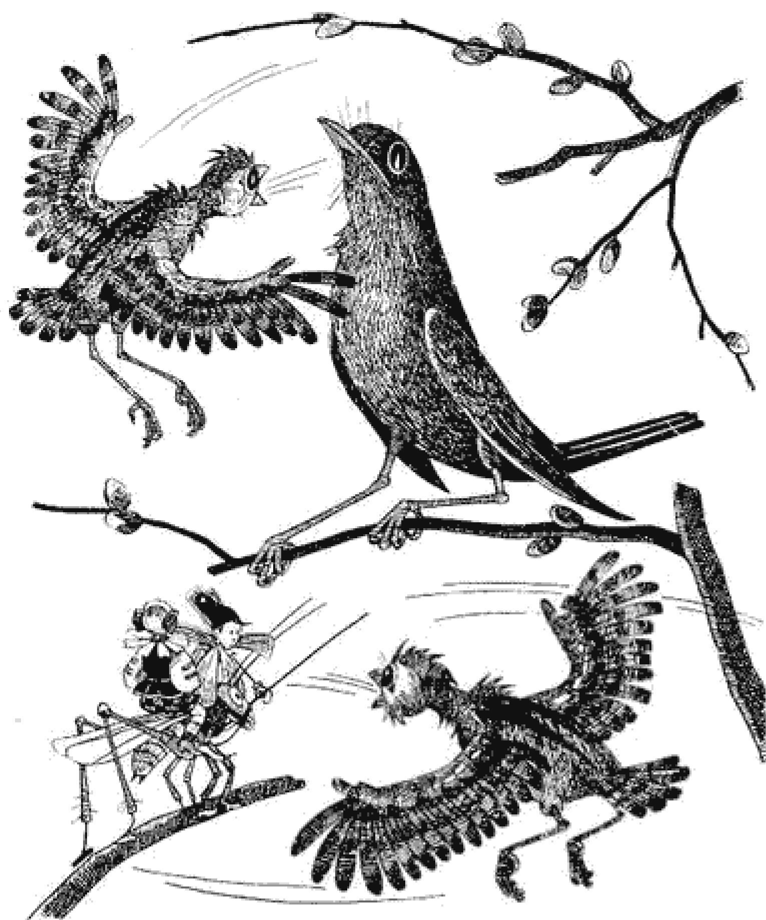
Скаконув на мирне рило,
І не збило стрибуна!
Поторкав Барвінок ікла,
І Ромашка швидко звикла.
Зрозуміла кабана.
Як награлися — помчали.
Знову лине Коник чалий
Крізь весняну каламіть,
А навколо звір і птиця
Бадьориться, чепуриться.
Ліс напружено шумить.

Ледь вигулькує травичка.
Розтуляє ніжні вічка
Брость зелена. Стогне бір.
Біля Ради Лісової
Зупиняються герої.
Що за гомін? Що за збір?
Тут і Голуб і Голубка,

Горобців крикливих купка.
Сойки, Одуди, Ракші.
Гомоніли, шаленіли,
І свистіли, і дзвеніли,
І кричали від душі.
Всі гукнули; — Гей, Барвінку!
Забарися на хвилинку.
Суперечку розсуди.
Соловей подав заяву.
Ніби він лиш має право
Звеселять ліси й сади.
Він — маестро, всі ми згодні.
Та співається сьогодні
І Вороні, і Граку.
Бач, нехитра наша пісня
У природі ніби й лишня.
Бо йому — не до смаку!
Гордо пирхнув соловейко:
— Вгомонись, гучна сімейко!
Нині знає і Слимак,
Що в батьків зросли вимоги.
Вимагають педагоги
Розвивати добрий смак!
Хай співає, хто співає,
А не той, хто завиває.
Вухо рашпілем дере.
Сором слухати;
У Сойки І не співи, і не зойки.
Не нове і не старе!
Аж підскочила Ромашка;
— Схаменися, люба пташко!
Пиха — щастя не дає...
Та кому воно здалося —
По лісах одноголосся, —
Хоч би навіть і твоє!?
Без Зозулі смуток в лісі.
Горобець співає в стрісі,

Ластів'ята край села.
А малій Очеретянці,
Що кує промінчик вранці.
Вищу премію б дала!
Соловейка Солов'їха
Почала картати стиха.
Бідолаха навіть змовк...
— Помилки гуртом поборем!
Це він, птаство, десь за морем
Нахапавсь таких думок.
Чоловік сорочин — Сорок
Прокричав разів із сорок:
— За р-роботу, піснярі!
Біля Ради Лісової
Паклі й пір'ячка сувої
І на житло ордери.
По кущах — Сорокопуди,
Горобці гніздяться всюди.
Шпак і Одуд — у дуплі.

Житло Іволги — колиска.
У паліччі мостить Плиска.
Стриж — над річкою, в землі.
Скрізь найдеться теплий сховок
Для Синиць і Мухоловок,
Для Вівсянок і Шпаків.
Попрощалися малята,
І помчали соколята.

Тільки цокання підків.

V

Ось і хата діда Гната,
Сяють вікна, мов на свято.
Скрізь сучки, мов мозолі.
Горобець озвався в стрісі;
— Ані діда, ні Орисі,
Десь в онуків, на селі!

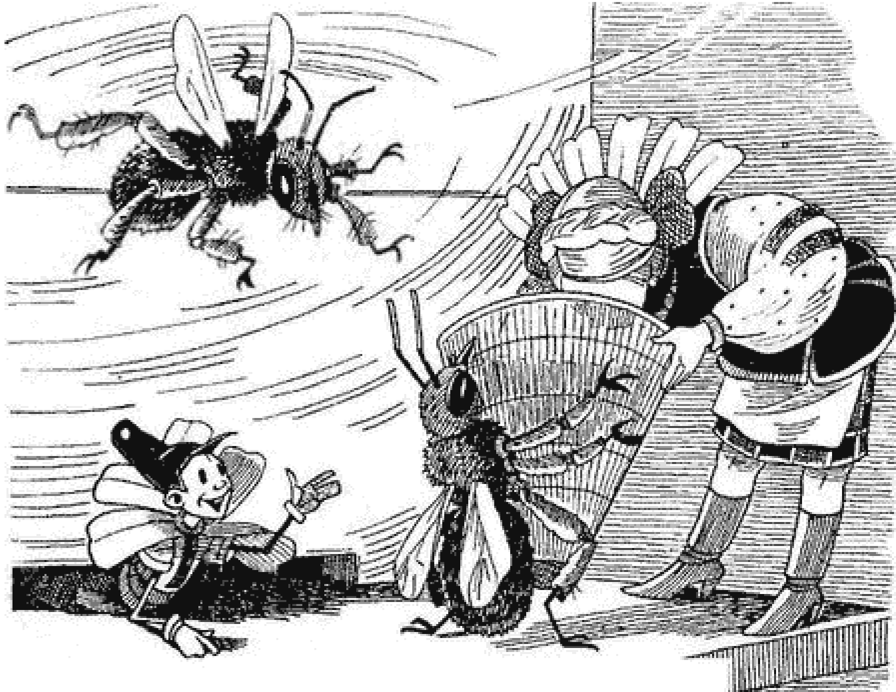
Через сад пішов Барвінок
Теплий спомин в серці виник.

Голосок аж задзвенів;
— Ось, Ромашечко, дивися...
В цім городі я з’явився
Без сорочки, без штанів...
Тут мені допомагала,
І взувала, й одягала
Трудова моя рідня.
Тут гарячою порою
Доручили першу зброю
І славетного Коня.
Повна спогадів, мов сливка.
Похилилася голівка,
Тепло стало від думок.
Ще город, немов чорнило.
Раптом — щось зазеленіло.
Мов смарагдовий димок.
Наче носики з кубельця,
З грядки виткнулись стебельця,
Уклонилися весні,
Вельми смішні, вельми раді,
Стали вряд, як на параді.
Хоч маленькі, та міцні.
Нахилився наш Барвінок
До усміхнених рослинок,
Аж напнувся поясок.
І тонкий, як павутинка,
До Ромашечки й Барвінка
Враз долинув голосок:
— Ну, з приїздом, карапузик!
— Хто ти, крихітко?
— Гар-бузик...
— От маленький жартівник!
Не Гарбузик ти, а шпулька!
— А пізнаєш, де Цибулька?
Де Редиска? Де Часник?
Лиш Барвінок став гадати —
Всі городні — реготати.

Все не так і — навпаки:
Хлопчик Моркву сплутав з Маком,
Огірочка з Пастернаком,
І з Укропом — Кабаки.
Він показує — Картопля!
Виявляється — Конопля!
— Ось Петрушка! Ні, Горох! —
Навіть тихий Коник Дзвоник
Деренчав, як ополоник,
Реготав за чотирьох.
Потім друзі для порядку
Підрівняли кожну грядку.
Взявши сапку та граблі.
І відразу в Огірочка
Засвітилось півлисточка,
Радість в кожному стеблі.
— Слава нашому Барвінку!
Всі гукали без упинку.
— І Ромашечці хвала! —
Біля вушка раптом Бджілка
Розпростала срібні крилка.
Задзвеніла, загула.
— Ну, з приїздом, грамотію!
Я дивлюся і радію.
Що кохаєшся в труді.
Подивись, Ромашко мила, —
І краса росте, і сила
На прополотій гряді!
А тепер облишмо грядку, —
Завітайте в нашу хатку!
Добрий вулик, хоч старий!
Подивіться, друзі любі.
Як живе у справжнім клубі
Трудовий бджолиний рій!

VI

При льоточку, біля старту.
Подорожні бачать варту.
Документи! Хто такі?
Вартовий підносить лапку.
Щоб здійняв Барвінок шапку
І дорожні чобітки.
Охорона тут недремна.
Поряд крутяться даремно
Різні мухи та джмелі.
Де панує мир і дружба, —
Там військова пильна служба
В добрій шані і хвалі.
Не лінуються солдати
День і ніч охороняти
Спільний скарб — смачний медок.
Придивились, а в Барвінка
Голова і навіть спинка
Не пролазять у льоток.

— Хвилюватися не варто!
Вартові приносять кварту
Чарівної рідини:
— Пий, Ромашко! Пий, Барвінку!
Попили — й наполовинку
Стали меншими вони.
Ой, не дім, а насолода!
І теплінь і прохолода.
На порозі кілька бджіл
Крутять крильцями при вході
Вентилятори та й годі —
Вітерець від дужих крил.
Прорізають хату рами
Величезні, наче брами.
Пахнуть медом щільники.
Але в домі пусто й тихо.
Запитав малий Бджолиху:
— Де ж це всі трудівники?
Бджілка мовила: — В цю пору

Лине рій, мов куля, вгору.
Бо занидівся в зимі.
Поцвіли бджолині крильця,
У півсні набрякли тільця, —
Розумієте самі!
Почала Бджолина Мати
Рій до хмари піднімати
Млявим трутням на біду.
Женихи летять за нею, —
Щоб назватися ріднею, —
Доганяють молоду.
Але сердиться царівна,
Жодень трутень їй нерівня
І по силі, й по красі.
Відстають ліниві трутні,
Посміхаються на кутні, —
Без весілля гинуть всі.
В нас цариця — трудівниця,
Не якась тобі левиця, —
В неї тисячі малят.
Матка славно порядкує,
В нас ніхто не байдикує,
У сімействі добрий лад.
Раптом зала мов розквітла,
Затремтіло срібне світло.
Зала гучно загула.
Стрепенувся вулик-хатка...
— Ось, Барвінку, наша Матка!
Тихо мовила Бджола.
З-під біленької хустинки
Чорні очі-намистинки.
Повний стан, легка хода.
І усміхнена, і владна,
І рішуча, і принадна,
Тільки трошечки руда.
Сновигають охоронці.
Ніби щучки в ополонці.

Мають труту на жалі.
Підійшла царівна близько,
Уклонивсь Барвінок низько:
— Слава Матері-Бджолі!
Посміхнулась молодиця,
Теж вклонилась як годиться.
Лапку гордо подала.
— Бач, вернулися аж звідки!
Погуляйте трошки, дітки,
Маю деякі діла!
У світлиці сотні бджілок
Обліпили весь причілок.
Злі, як оси.
Що таке?
У весняну ясну пору
Ще немає медозбору,
А неробство їм бридке.
— Праця є! — сказала Матка. —
Закурилась наша хатка.
Мов цигани в ній жили.
Зверху мед, а що насподі?
Стане праці і в господі
Для робочої бджоли.
Що тут сталося з бджолою!
Хто з ганчір'ям, хто з мітлою
Мчать, аж вигнулись хребти.
Мов пустили молотарку, —
Заходились кожну шпарку
Мити, длубати, шкребти.
Після зустрічі такої
Матка зве в свої покої:
— Відпочинете з путі! —
Каже, сяючи, Ромашка:
— Слабачок — одна комашка.
Але ж сила у гурті!
Матка всілась не на троні.
На дубовому ослоні.

Мед торішній дістає.
— Пригощайтеся, гречаний!
Наблукалися, прочани?
Чи снаги вам ще стає?
Хлопчик гордо звів голівку:
— Змалку я люблю мандрівку
І кручусь, як вороток! —
Їсть Ромашечка потрошку,
А Барвінок повну ложку
Направляє у роток.
Так набив собі животик.
Що болючий навіть дотик.
Піт проймає сурмача.
— Я за медом скучив, друзі!
Де ще є такий в окрузі?
Сам біжить до калача!
— Стачить! — дівчинка сказала. —
Бо їдців тут повна зала.
А коли ще свіжий мед!
Час, Барвіночку, сурмити!
Вже потрібні бджолам квіти.
Відпочили і — вперед!
А Бджола: — Весною й літом
Ми також потрібні квітам.
Між стеблинок та гілок
Добуваєм насолоду
І для зав'язі, для плоду
Переносимо пилок.
Не запліднять квітку бджоли.
Не розвинеться ніколи
Покоління молоде.
Навіть велетень Гарбузик
Відімре таким, як гудзик.
Жовтим цвітом опаде.
І не буде ні городу.
Ані ягідного плоду.
Ані яблук, ні гречок.

Ні квасолі, ані вишні.
Бджоли в діда теж не лишні!
Начувайся, козачок!
Ви й не знаєте, можливо.
Що й медок — могутнє диво.
Дар ланів, нектар садів.

Мед — не їжа.
Мед — це ліки
Для недужого й каліки.
Довголіття для дідів.
Той, хто любить землю милу.
На меду здобуде силу.
Мов казковий Вернидуб. —
Так заслухався Барвінок,
Аж вогонь з очей-жаринок.
Аж смикнув себе за чуб!
— Звідкіля ж ця сила. Матко?
— Від землі, моє курчатко!
Від роботи сотень бджіл!
Той, хто щастя хоче мати.
Не шкодує для громади
Ані розуму, ні жил!
В давнину, малята, бджоли
Не роїлися ніколи.
Кожен мав свою нору.
Восени і взимку — холод.
Навесні — жорстокий голод
Мордували дітвору.
Підказало горе бджолам
Злидні бити спільним колом.
Подружитися з людьми.
Дружим чесно, дружим здавна.
Вулик нині — сила славна,
В колективі — дужі ми!
Ну, Барвіночку, спасибі,
Жде робота у садибі,
Прощавай, не забувай!
Зарясніє плодом осінь —
Знов до вулика запросим
На медовий коровай!
Обнялись...
При вході варта
Подала зелену кварту

Чарівної рідини.
— Пий, Ромашко! Пий, Барвінку! —
Попили — наполовинку
Знову збільшились вони.

VII

Поки мчать малята далі
Крізь весняні тьмяні далі.
Чорні сили теж не сплять.
Є понурий ліс — Комора,
В темнім царстві Мухомора
Аж кипить ворожа рать!
Мухомор в червоній свиті
Очі звів несамовиті.
Заломивши капелюх.
Подивився вліво, вправо.
Підстрибнув і свиснув браво.
Налякав сестер-синюх.
Грізний цар усіх поганок
Вийшов з терема на ганок
Привітать свої полки.
З ним і почет, і цариця, —
Повнотіла Печериця,
Поглядає з-під руки.
Залунало: «Слава! Слава!»
Аж зірвалась з гілки гава.
Мухомор на мить оглух.

— Слава! Слава Мухомору! —

Посміхнувся цар і вгору
Підійняв свій капелюх.
Стрепенулась Печериця,
Занявчала, наче киця,

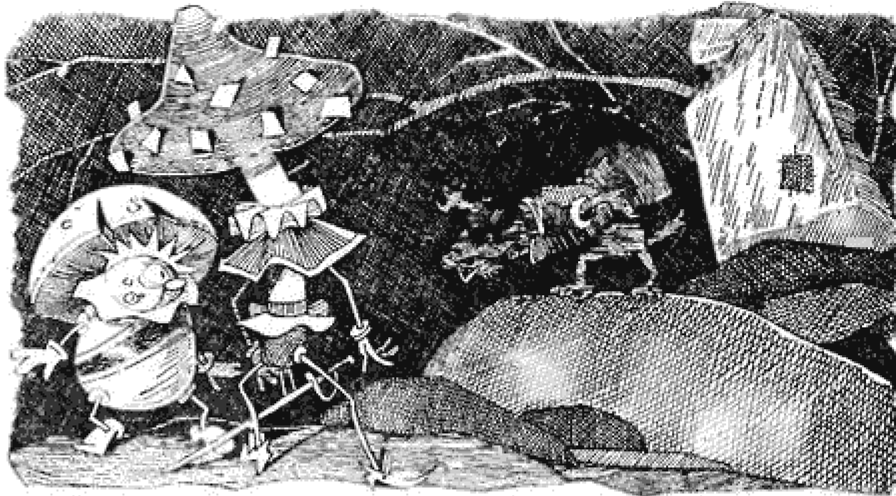
Продуділа звисока;
— Мухоморе! Мухоморе!
Нас ніхто не переборе!
Подивись, які війська!
По болоту, по галяві
Бур'яни гарцюють браві
На комахах і жуках.
Транспарант над першим взводом:
«Смерть садам! Війна — городам!
З Мухомором — у віках!»
Клишоногі командири
Одяглись в нові мундири.
З палашем завмер Вівсюг.
Ось Буркун, полковник бравий,
І Гострець, що прагне слави,
І Пирій, будячий друг.
Свинорий аж синій з люті.
Поряд — Грицики надуті
І Петрові Батоги.
— Яснозорий Мухоморе!
Наша сила — наче море!
Всіх Барвінків — до ноги!
Оточила царський ганок
Чорна гвардія поганок.
Раптом — що це?
Ледь живу,
У смугастих макінтошах,
Кажани несуть на ношах
Царську родичку — Сову!
Цар підвів ЇЇ за крила:
Що з тобою, тітко мила?
Чом зігнулася в дугу?
Та не будь я твій племінник!
— Відлупив мене... Барвінок!
Помираю! Пу-гу-гу!
Цар надувся. Печериця
Загарчала, мов тигриця.

Знов загойкала Сова;
— Згідно вашого наказу
Хтіла вбити їх відразу,
І сьогодні... ледь жива...
— Смерть Барвінкові й Ромашці! —
Поженем в одній упряжці! —
Загриміло навкруги.
Заволав Буркун: — За грати!
— Ні! На голову скарати! — Засичали Батоги.
Цар гукнув: — Сову — в карету!
І женіть до лазарету!
Бур’яни, рівняй ряди!
Що це в світі за порядки?
Знов сміятимуться грядки.
Розцвітатимуть сади!
Бур’яни гукнули хором:
— Уперед, за Мухомором!
Вмить оточимо село,
Корінці самі підкусим,
А на листя пустим гусінь,
Щоб і маку не зросло!
Мухомор гукнув;
— Увага! Ваша вірність і відвага
Нам, поганцям, до смаку.
Та лишім поспішність козам,
В боротьбі потрібен розум,
Їх не візьмеш нашвидку!
Лізьте поки що в розвідку,
Нерозквітлу нищіть квітку,
І стебло, і цвіт ланів.
Всі ростуть — і ви ростіте!
Бережіть буяння сите
Не для них — для бур’янів!
От коли подам команду.
Під штандар гукну всю банду.
Сам візьмуся за меча, —
Дружно рушимо до штурму.

Закопаєм в землю сурму,
Закатуєм сурмача!
Пам'ятаєте, босота.
Як розбив царя Осота
Ненависний цей малюк?
От не вийшло і з Совою...
Цей хлопчисько — з головою, —
Не настачишся шаблюк!
Слухай мій наказ, піхото!
Нам поглянути охота,
Як із муштрою діла.
Кроком руш! Не гни коліна!
Струнко! Що за дисципліна!
Партизанщина гнила!
Командири! Всі до мене!
Це не військо, щось зелене!
Як вчите? Не те! Не те!
Перестріне вас Барвінок,
У великий зв'яже віник
І підлогу підмете!
Ваша армія бездарна.
Бо немає командарма.
Всяк хитрує, ловить гав.
Генерал потрібен бравий.
Щоб підніс військові вправи.
Щоб карав і вимагав!
Раптом каже Печериця:
— Розбишаки, поборіться.
Киньтесь тут, біля вікна!
Переможцю, хто за шию
Візьме всіх, — мундир пошию
З генеральського сукна!
Не чекаючи наказу,
Свинорий схопив відразу
Буркуна за петельки.
Сплівсь Вівсюг із Батогами,
Б'ються Грицики ногами,

А Толобан — в кулаки!
М’язи в кожного заграли.
Дружно лізуть в генерали.
Аж тріщать масні чуби.
Мухомор упрів від сміху:
— Ой, спасибі вам за втіху!
Ну, хлоп’ята! Ну й дуби!
Реготалися Синюхи,
Наче впились варенухи.
Печерицю корчив сміх.
Свинорий підняв гармидер.
Хтось у нього вуса видер.
Кожен дихав, наче міх.
Та зненацька, дивне діло.
Щось в посадках засопіло.
Мухомор напружив нюх
І скривився;— Пахне круто!
Добрий дух, немов отрута!
Аж занудило Синюх.
Щось кошлате рачки лізе.
Мов ліхтарик, око сизе.
Геть подертий кожушок.
Вітерець гойда чуприну,
Аж пригнув бридку тварину
Більший вчетверо мішок.
Мухомор гукнув: — Тхоряко,
Не вдавай із себе рака!
Любий брате, звідкіля?
Закордонні чув я вісті.
Ніби маєш тисяч двісті
Від Бамбука, короля!
Тхір підняв угору лапки.
Без штанів він був, без шапки,
Простогнав: — Здаюсь в полон! —
Усміхнулась Печериця:
— Не жартуй, заморська птице!
Де банани, де нейлон?

Де смарагди і сапфіри?
Чи привіз ти сувеніри
З тих країв, де вічний рай? —
Тхір підліз до Печериці:

— О царице, бий по пиці, —
Тільки сміхом не карай!
За великим океаном
Став я дійсно справжнім паном,
Для роботи мав мужву.
Заробляв на Каві гроші, —
Сотні сот у дні хороші!
Мислив, так і доживу...
Та з появою Барвінка
Почалась нова сторінка
У моїм записнику.
Після повного розгрому
Ми втекли з аеродрому
На швидкому літаку.
Цар Бамбук позбувсь корони,
Я — майна і охорони.

Полетіли ми з царем...
Чи колись рабам віддячим?
Летимо удвох і плачем,
А куди — не розберем!
Але раптом... Що це? Звідки?
Гучно вдарили зенітки.
Лихо, лишенько моє!
Вийшло так, що ми летіли
Не туди, куди хотіли.
Зрозумів я, де ми є!
Бачу, б’ють не для салюту, —
Ухопив я парашута.
Тягне й цар: — Віддай мені! —
Я кричу:— Прощайте, царю!
Побувати ще раз марю
На дідівській стороні!
У Бамбука — очі рогом.
Я крутнувсь і в люк прожогом.
В люте ревище вітрів.
А літак з царем Бамбуком
З журним клекотом і гуком,
Наче свічечка, згорів?
І хитало і гойдало,
Приземлився вельми вдало
На якомусь пустирі.
Вартові, немов шакали...
Я — в кущі.
Не розшукали
У колючім чагарі.
Замість того щоб радіти,
Я не знав, де ноги діти.
Превеликий тіпав страх.
З горя листя їв торішнє,
І ховався, бо нелишнє.
По байраках та ярах.
Не втрачав надій, одначе.
Якось бачу. Коник скаче.

Не повірилось очам:
Затряслась моя сивинка.
Коли я пізнав Барвінка, —
Мчав на Конику з дівчам.
Стежечками потайними
Я побіг слідом за ними.
Наглядав за сурмачем.
Та зненацька — вража сило! —
Аж завив, бджола вкусила
На городі, під кущем.
Цар гукнув:
— Признайсь, куркулик
Що в мішку тримаєш?
— Вулик,
Повний лютої бджоли!

Я в льоток запхнув ганчірку.
Залишив маленьку дірку,
Щоб, конаючи, жили.
Заскрипіла Печериця:
— Чули ви дурного биця?
Хто ти — пасічник чи звір?

Наділив царя бджолою,
Роздратованою, злою, —
Чудернацький сувенір!
Але цар сказав: — Царівно!
Не хвилюйся, дихай рівно!
Тхір нам послугу зробив.
Коли рій у нас в полоні —
Перемога на долоні!
Найдорожчий із скарбів!
Хай тепер квітують квіти!
Бджолам їх не опилити.
Облетять, як папірці.
І не буде ні городу.
Ані ягідного плоду, —
Пропадуть і стрибунці!
Струнко, браві командири!
Годі вам псувать мундири, —
Між собою, знацця, мир!
А командувать військами,
І жуками й будяками.
Буде він... фельдмаршал Тхір!
Лють скривила Свинория, —
Не збулася давня мрія!
Впав Буркун, зітхнув Пирій.
Мухомор обняв Тхоряку:
— Одягайсь, бери ломаку,
Військо муштрою погрій!
Скочив Тхір, помивсь в ковбані
І відразу ж після бані
Одягнув новий мундир.
Бур'яни гукнули хором:
— Уперед за Мухомором!
Хай живе фельдмаршал Тхір!

VIII

Ліс шумує, ліс вирує.
Всім свій затишок дарує
В дуплах, норах, на гіллі.
Скоро будуть новосілля,
І заручини, й весілля
У достатку і теплі.
У сосні кипить живиця.
Килимком стає травиця.
На полях земля масна.
З липи Шпак зробив сопілку.
Щоб дражнити Перепілку.
Сойка гейкає: Вес-сна!
Коник Дзвоник легко скаче.
Серце в Коника воляче.
Зайчик бігати навчив.
І Ромашечку й Барвінка
Луг і ліс вітають дзвінко.
Як почесних сурмачів.
На мурашнику — мурашка:
— Стій, Барвінку!
Стій, Ромашко! —
І мурашки звідусіль.
Рушничок несуть, сердежки,
А на нім — півні й мережки,
А на ньому — хліб і сіль...
— Друзі саду! Друзі лісу!
Дайте перцю злому Лису! —
З мурашиних чути лав.
Подають хлібець Барвінку, —
Відломив малий скоринку
І до вуст її приклав.
— Знай, Барвіночку, що скоро

Битва з військом Мухомора.
Мурахи за меч взялись!
Короїдів, гусінь хижу
Поб’ємо собі на їжу,
Порятуєм рідний ліс!
Погукаєш — ми до бою
Поряд станемо з тобою.
З нами бджоли і птахи!
І, мечі піднявши вгору.
— Смерть цареві Мухомору! —
Закричали мурахи.
Хлопчик вигукнув:—Мурашки!
Ви солдати й роботяжки!
Отже, спільні в нас діла!
Ми ж удома, не за морем!
Бур’яни гуртом заорем.
Бо від них багато зла...

IX

Аж нап’явся Коник Дзвоник!
Мов відважний прикордонник,
В даль Барвінок полетів.
Козака неспокій точить,
До мети спішить —не збочить.
А Ромашка й поготів!
Ну й дівча! Твердої вдачі!
Задає в путі задачі.
— Скільки буде п’ять на сім?
— Тридцять п’ять! Ага, Ромашко!
— П’ять на п’ять?

— І це не важко!
Двадцять п’ять, відомо всім!
Круча збоку виринає.
Шлях вода перетинає.
Хвилька зводиться ребром,
А на боці протилежнім
У затоці чорним лежнем
Ледь видніється пором.
Над шатрами верболозу
Пролунало: — Пе-ре-возу! —
І відлупило здаля.
В осоці на тому боці
Крутонулись ноги босі.
Виткнувсь носик з-під бриля.
Взяв поромник мотузяку
На округлу залізяку,
І поплив пливучий міст.
А на дядьку — синя свитка.
Жовтий бриль, очей не видко.
Але що це ззаду? Хвіст!
Підпливає. Ось і берег.
Чути хвильки тихий шерех.
Коник скочив на пором.
Підійняв Барвінок списа,
Закричав:— Тримайте Лиса!
Не пручайсь! Прошу добром!
Мовив Лис: — Привіт, герою!
Певне, цю первісну зброю
Ти привіз від дикунів?
Я пустив вас до порому
І за це мене, сірому,
Переслідує твій гнів?
Хто мені два зуби вибив?
Якби я тоді... не схибив...
Ми обоє не святі.
Хочеш битися? Не вдасться!
У труді пізнав я щастя.

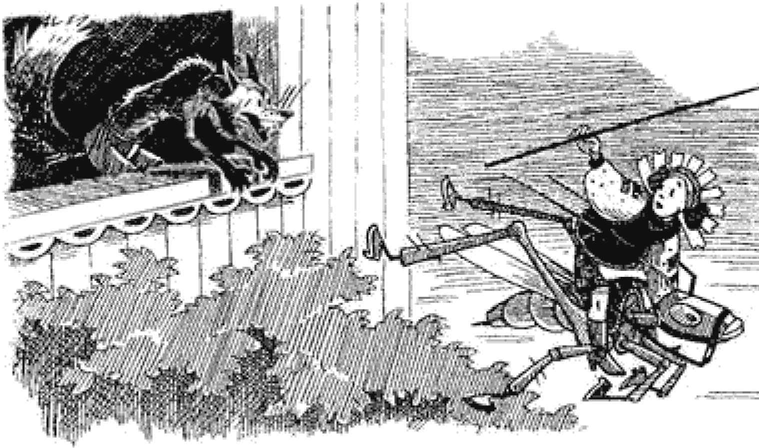
Зуби вставив золоті.
Домовитий став, мов курка...
Як північна чорнобурка.
Засріблився від сивин. —
Опустив Барвінок списа.
Придивляється до Лиса.
Бачить — плаче Лисовин.
Похилився, крутить корбу.
Мов за хвіст поцупив кобру.
Лис... почав... життя нове?
У Дзвіночка і в Ромашки
У очицях — ніби цвяшки...
А пором собі пливе.
До Ромашки, до Барвінка
Посміхається хмаринка,
Миє пір'ячко в воді.
Лис промовив: — Правда, гарно?
То дарма, що трохи хмарно...
Добре тим, хто молоді...
«Може, справді став він добрий.
Поки я літав за обрій? —
Думу думає козак. —
Має ж голову добрячу.
Поламав хижацьку вдачу,
У житті буває всяк...»
Лис очиці втер полою:
— Бий обухом, ріж пилою.
Списом штрикай, але вір...
Давні вибрики забуті.
Вчусь заочно в інституті
І працюю, наче звір.
Ось і берег. Кинув сходні.
—Коли в нас... таке... сьогодні.
Прошу вас... до себе... в дім. —
За повіддя взяв Дзвіночка. —
Он і хата край лісочка.
Хоч води попить ходім!

Бережком, а потім лісом
Друзі тьопають за Лисом.
Стиха кривиться дівча.
За горбами, за ярами.
Біля cтруганої брами
Витягає Лис ключа.
— Ого-го! Живеш в палаці!
Заробив у чесній праці?
— Маю спадок від дідів.
Мій прапрадід Лис Микита
Був тварина тямовита,
Чим хотів — заволодів!
Прямо скажем, не безгрішний.
Був він дядько вельми втішний.
Син простого селюка...
Волелюбну мав натуру.
Від душі його скульптуру
Шашіль виточив з пенька.
Прадід Лис виднівсь при вході,
Генерал тобі та й годі, —
Люлька, хвостик догори...
Коли б їв він моркву й ряску, —
Не про нього склали б казку.
Постать, що не говори!
Прив’язав коня Барвінок,
З двору глянув на будинок.
На цяцьковані стовпи.
Дах червоний, з черепиці.
В Лиса усмішка на пиці:
— Що? Сподобалось? Купи!
Закричав Барвінок: — Годі!
Я — Барвінок! Я — в поході!
Не люблю приватних нір.
Коли так, не дійдем згоди!
— Прошу, прошу до господи.
Жарти, хлопчику, повір...
Ось і затишна світлиця,

Господиня гостролиця
Усміхається гостям.
Лис узяв під ручку Лиску,
Прихорошену до блиску:
— Це дружки мої, затям!
Повели в кімнату дальню.
Стало ясно, що в їдальню.
Пахло перцем і борщем.
Не кормушка, не корито —
Стіл по-царському накрито,
Не такий, як під кущем!
В мисках квашена капуста.
Бараболя в шкварках тлуста.
Паляниця негливка.
Ще й вареників макітра.
Поряд з рибою — піврлітра
Жигулівського пивка.
В нафарбованої Лиски
Голосок немов з колиски:
— Готувала все сама! —
А Ромашка:— Бачу, Лиско!
Але Конча, ой, неблизько!
Засідать — часу нема!
Руки змили — їсти сіли.
Частували їх щосили:
— Їжте, пийте досхочу! —
То, здавалось, дружби вияв.
Хлопчик мовив:— Як я мріяв
Про тарілочку борщу!
Лис, відкривши пива пляшку.
Скоса глянув на Ромашку,
Влив Барвінкові й собі.
— Повні щирої надії.
Проковтнем за спільні дії
У великій боротьбі!
— Зупинися, хміль — отрута.
Що кладе на ноги пута! —

Це Ромашин голосок.
Та малий зробив ковточок, —
Діл хитнувся, як місточок,
І посунувсь, мов пісок.
Наш Барвінок — хлопець крепкий.
Хоч позбувсь одної клепки —
Не змінився на виду:
— Що за шум? Яка рахуба?
Скоро будем біля Дуба!
Засурмлю — хау ду ю ду!
Лис: — Хильнімо ж до останку! —
Та Ромашка з пивом склянку
Геть пожбурила, в вікно.
— Бити посуд — хлопська звичка! —
Просюсюкала Лисичка.
Лис підвівся:— Но-но-но!
— Те, що сталося допіру.
Залікує люлька миру!
На, побільшає думок... —
Взяв Барвінок в Лиса люльку,
А Ромашці—тицьнув дульку—
І ковтнув страшний димок!
Замакітрилось в голівці,
Опинився на долівці
Легковажний козачок.
Лисовин підскочив: — Лиско!
Ремінцем в’яжи дівчисько!
Поламай хутчій дрючок!
Та дівча схопило списа.
Штриконуло в писок Лиса
І стрибнуло у вікно.
Коник їй підставив спинку
І поніс, немов лушпинку.
Як у справжньому кіно.
Вгору кинуло й Барвінка,
Та не гнулися колінка.
Ухопився за стільця,

Але стіл підставив ніжку.
Так поцупили, мов мишку.
Нерозумного курця.
Лисовин сердитий в Лиску
З холодцем пожбурив миску.
— Де Ромашка?
— Ген, в ліску! —

У кутку стогнав Барвінок...
Ліпше смертний поєдинок.
Ніж сидіть на мотузку!

X

Лис розсівся на канапі.
Перстеньки на кожній лапі,
Вже й забувся про пором.
Про найбільшу в світі драму
Строчить фототелеграму
Вічним гусячим пером.
«О могутній Мухоморе,
Хто земний тебе поборе?
Низько б’ю тобі чолом!
Знай, Барвінок — у полоні.
Рве мотузку на ослоні.
Здавсь без бою, за столом!
Хто хитріший? На Барвінка,
Що забрьохався, мов свинка.
Поглядаю звисока!
Хочеш виміняти бранця?
Шли ягницю чи баранця
Й на додачу — гусака.
А з Ромашкою — промашка.
Утекла від нас Ромашка.
Не дівча — козак Мамай.
Ну до чого ж б’ється кріпко!
Пурхонула, мов куріпка.
Біля Кончі переймай!»
Тут і хлопчик звів очиці.
У ротку, як від гірчиці.
Спрага — випив би ріку!
Чи насправді, чи від зілля
Ніби знизу, з підземілля
Донеслось: — Ку-ку-рі-ку!
Чарівний забутий голос...
Щось у серці розкололось...
Пригадались ліс і луг.
Знову Лис наповнив чарку:

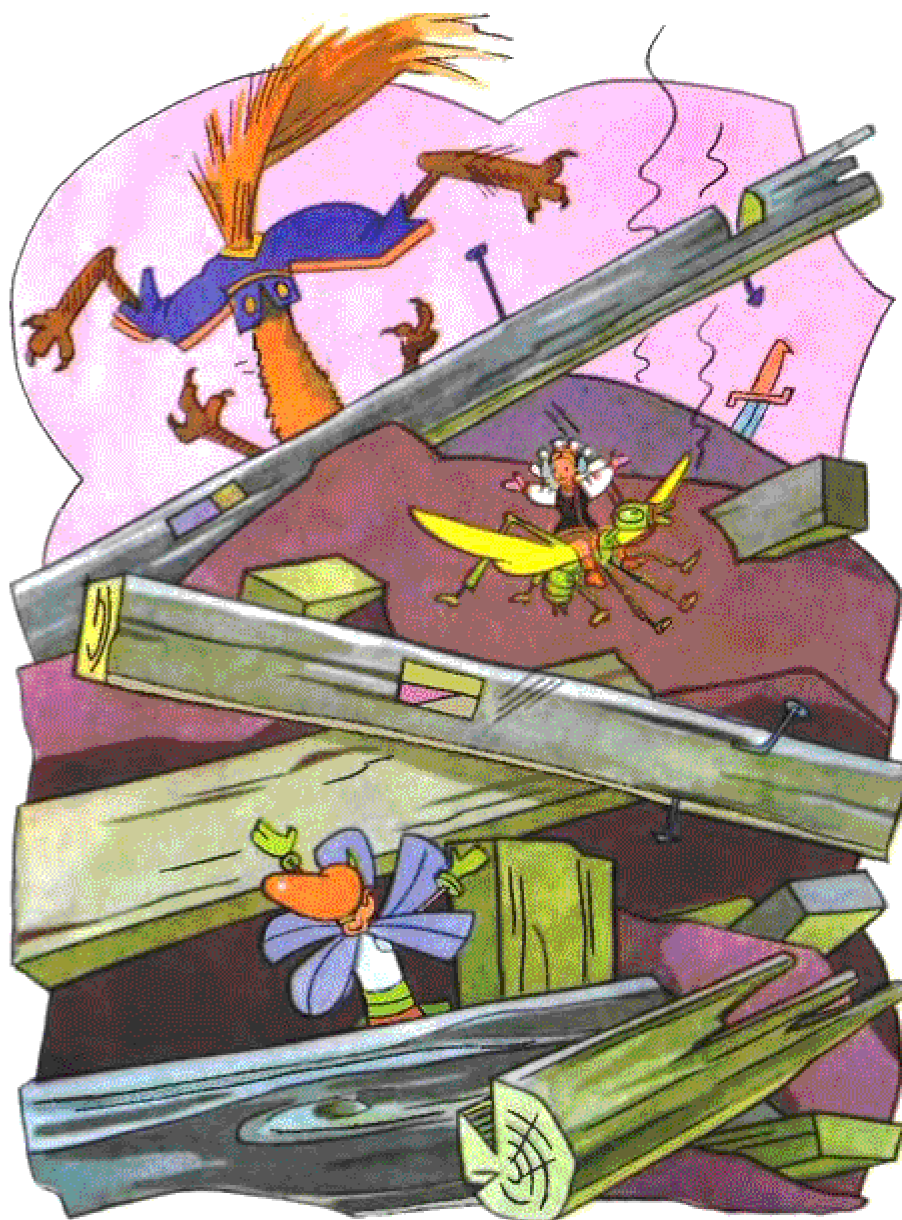
— Це... в моєму зоопарку
Голос пробує твій друг!
Ти ж юннат, поглянь, будь ласка!
Не дурій, бо схопиш паска! —
І потяг Барвінка в льох.
Спалахнуло світло тьмяне. —
Як здоров’я, громадяни?
Всі живі? Ніхто не здох?
По кутках — залізні клітки.
Придививсь Барвінок — звідки?!
Поряд з Півнем — їжачок.
Поряд з Білкою — Куріпка.
І в акваріумі Рибка.
Далі — Зайчик-Сірячок.
Півень зойкнув:— Ку-ку...рі-ку!
Порятуй мене, каліку!
— І мене! Мене! Мене! —
Серце птаха і звіряти
Ніби вирвалось за грати.
Щось принизливе, страшне!
Лисовин розреготався:
— Рятівник ваш — сам попався!
Залишився без чобіт!
Вас ніхто не порятує,
З вас дружина приготує
І сніданок, і обід!
Мовив хлопчик:— Лисовине!
Весь твій рід ганебно згине.
Як проллєш невинну кров! —
Хмикнув Лис, повів бровою:
— Був би, хлопче, з головою—
Лис тебе б не поборов!
Спалахнув, як трут. Барвінок,
Вдарив ніжкою в простінок:
— Ще побачим, хто глупак!
На твоїй, хитрюго, шкурі
Навіть зайчики і кури

Танцюватимуть гопак!
Витяг Лис ножаку з піхов,
А вгорі мов танк проїхав,
Заревло, як землетрус.
На гладкого Лисовина
Попливла землі лавина.
Обваливсь пудовий брус.
Так з ножем і ноги витяг
Той, хто жер батьків при дітях
І звіряток при батьках.
Кривдив птаство, рибок, звірів.
Бо в саму лиш підлість вірив.
Чим і славився в віках.
Дим і порох.
Осьде східці...
Швидше вибратися звідси!
Стогнуть брили кам’яні.
Розшукав Барвінок шпарку.
Довго ліз, побачив хмарку
І Ромашку на коні.
— Ой, Барвіночку Хрещатий!
Чи карати, чи прощати?
Дам напитися йому! —
Звівши писка, наче дрюка.
Хекав стомлено Захрюка
Весь у куряві й диму.
Рохнув: — Ну, білоголова,
Я дотримав свого слова!
Лисів знищено барліг!
А тебе, чудне створіння,
І за пиво й за куріння
Відлупив би, коли б міг!
— Не сварись! — гукнув Барвінок. —
Там ще декілька тваринок
Під землею, у льоху!
Порятуй — напишуть казку,
Як давав Захрюка тряску,

Розламав тюрму лиху.
Вмить кабан пробив просвіток —
Розчинились двері кліток.
— Будьте вільні назавжди! —
Пурх — за Півником Куріпка,
Не рвонула тільки Рибка,
Бо не може без води.
Бранці крикнули: — Спа-си-бі! —
Повернули волю й Рибі,
Дружно кинули в ставок.
Загорланив бравий Півень:
— Отепер високий рівень!
Мчу на ферму, до дівок!
Посвітлішав і Захрюка:
— Заслужив ти, хлопче, бука
Та завбільшки з цю сосну!
Як збагнув свою помилку, —
Закидай печаль на гілку
Та прискорюй нам весну!

XI

Зайнялась зоря тривожна.
— Більш баритися не можна, —

Зашумів у Кончі Дуб.
Журавлі курличуть журно:
— Не сурмить весняна сурма,
Де ж Барвінок-миролюб?
Неспокійно в кожній нірці,
У долині і на гірці.
Даль набрякла від тепла.
Але де сховать гніздечко?
І далеко й недалечко
Мало справжнього зела.
Брость наповнена, відмінна.
Ладна вибухнуть, як міна.
За наказом сурмача.
Лиш одвічні темні сили
В Мухоморії засіли,
Теж не граються в квача!
Коник Дзвоник жваво скаче.
— Наближаємось неначе!
Вже Чапаївка ось-ось! —
Кінь ще більш посилив скачку.
Друзі вірного конячку
Підбадьорюють: — Кось-кось!
Враз над вушком задзвеніло:

— Ой Барвінку, чорне діло!
Зупинись, це я. Бджола!
Порятуйте наші душі! —
Стали миттю і, мов груші.
Сипонули із сідла.
— Рій в полоні в Мухомора!
Славний рій загине скоро
Без повітря і води!
Я прорвалася одненька.
Заболіла з горя ненька,
Хто ж нас виручить з біди?
Рій вночі украв Тхоряка,
Всім відомий куркуляка,
Той, що втік на чужину.
В Мухомора він — фельдмаршал.
Вчить бур'ян ходити маршем
І ненавидить весну.
— Бджілко! Де він, той Тхоряка?
Розвертайсь, моя коняко! —
Хлопчик смикнув за вузду. —
Рій — звільню.
Тхора — за чуба!
І тоді обнімем Дуба
І заграєм на дуду!
— Стій-но! — мовило дівчатко. —
Поміркуємо спочатку.
Глянь, що робиться навкруг.
У бджілок — негайна справа.
Але ж ми... не маєм права
Гальмувать весняний рух!
Заревли тривожно звірі;
— Де весна у повній мірі?
Загули Дніпро й Десна.
Закричала в лузі птиця;
— Не годиться, не годиться
Половинчаста весна!
Мовив хлопчик: — Заковика

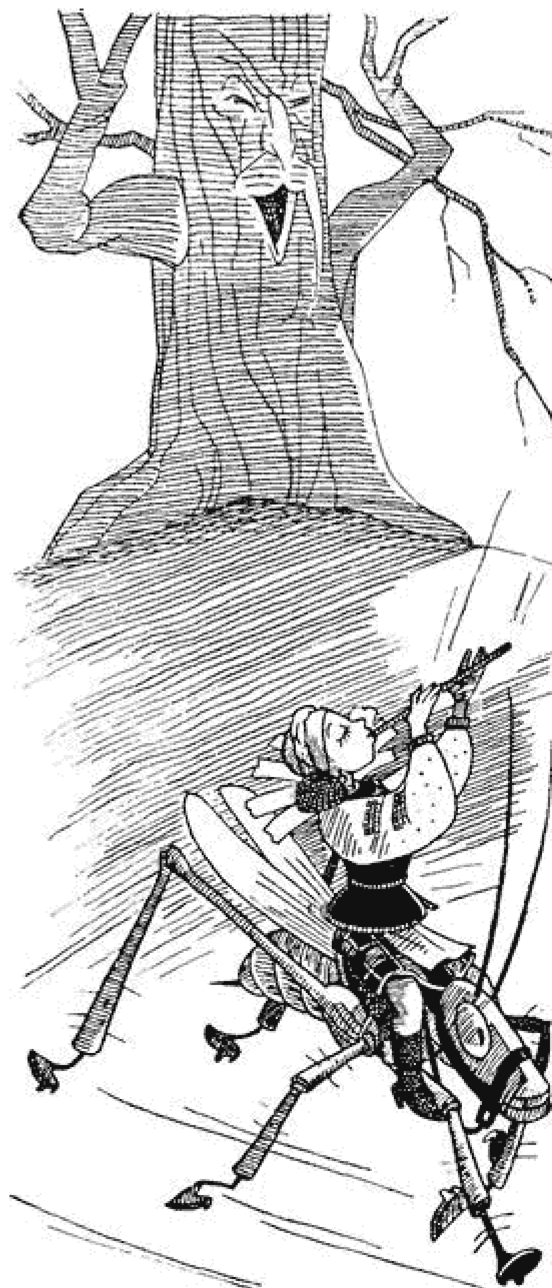
Для простого чоловіка!
Що робити сурмачу?
На бджілок чекає згуба...
Ти, Ромашко, линь до Дуба,
Я — на поміч їм лечу!
Уклонися Дубу низько
І скажи, що був я близько.
Він повинен зрозуміть.
Що Барвіночок не мусів
У біді лишити друзів.
Хай без мене засурмить!
Ось мій кінь. Сідай, Ромасю.
Не пручайсь, бо віддубасю.
Транспорт я собі знайду.
Бджілко! Линь поперед мене.
Прощавай, дівча шалене!
Я побіг! Хау ду ю ду!
Коник Дзвоник звивсь до неба.
А дівча йому: — Не треба!
Ти, Дзвіночку, зараз — мій!
В мене теж рука козацька,
Є мета і вдача хвацька.
Не пручайсь, лети, як змій!
Лине коник далі й далі,
Добре тисне на педалі.
Рух Ромашці до лиця!
—Молодчина, Коник Дзвоник!
Ти мов справжній чемпіоник,
Скоро дам тобі сінця!
І Вербичка, і Осика
Шепотять: — Рости велика! —
Віти випростав Кленок.
Від небаченої скачки
Ніби грім з-під ніг конячки.
Спинка мокра, мов линок.
Ось пішла дорога вгору
Повз берізку білокору.

Раптом там, де поворот.
Мов шлагбаум — дровеняка.
А на ній стоїть... Тхоряка,
З ним — поганок вісім рот.
Всі з ножами і щитами.
Мов гладкі гіпопотами.
Люті вогники в очах.
Тхір у маршальськім мундирі.
Аксельбанти срібно-сірі
Віддулися на плечах.
— Стій, Ромашко, і ні з місця,
Бо рубатиму, як листя! —
Закричав пихатий Тхір. —
Ви обоє — в нас на нитці.
Твій герой — у Лиса в клітці
У одній з найглибших нір!
А Ромашка: — Геть з дороги.
Бузувіри клишоногі!
Тхоре, тут тобі й кінець!
Знай, перевертню Тхоріні,
Що тебе на батьківщині
Відлупцює й горобець!
Вмить фельдмаршала обсіла
Горобців силенна-сила.
То нічого, що малі, —
Бойові, дзвінкоголосі.
Били крильцями по носі
І кусали, мов джмелі.
У кущі загнали звіра.
Тхір вищить:
— Не рвіть мундира! —
А вони — з усіх боків.
Коник — шасть через колоду.
Посміялися і — ходу!
Тільки цокання підків...

XII

Здрастуй, Кончо, ясен краю,
В світі кращого не знаю!
Верболози, плин Дніпра.
Перескочили яругу,
Ось і Дуб посеред лугу
Вгору звівся, мов гора.
Уклонилася Ромашка.
Проспівала, наче пташка:
— Здрастуй, Дубе-сонцелюб!
— Здрастуй, дівчинко хороша!
Ти, бува, не листоноша?
Що принесла? — мовив Дуб. —
Стій, а де ж отой хлопчисько.
Що не встоїть там, де слизько?
Де поділи сурмача?
Може, й досі курить люльку
Чи ганяє в лузі кульку,
З Лисом грається в м’яча?
— Ой дідусю! Наш хлопчинка...
Ви не знаєте Барвінка.
Він побіг звільняти рій.
Помилки він мав... великі.
Та від них знаходив... ліки.
— Молодця! — прогув старий.
— Ой дідусю! Час сурмити,
Бо весні потрібні квіти,
Буйне листя і стебло! —
Дуб загув: — Дівчатко миле.

Розганяй коня щосили
І стрибай хутчіш в дупло!

— А навіщо? А навіщо?
— Ось послухай слово віще:
Мить врочиста підійшла...
За твою привітну вдачу,
Мужність, силу недівчачу
Провіщай весну, мала!
— Що ви кажете? Ой нене!
Завелика честь для мене!
Хай би Голуб чи Зайзай! —
Вдарив грім, зірвався вітер.
Світла блискавка шість літер
Вмить накреслила: — Дерзай!
Ось вона, казкова скринька.
Мов роздмухана жаринка,
В сяйві, в спалахах тепла.
А під кришкою з кришталю,
Мов за сонячною даллю.
Сурма, дудочка мала.
Золота вона чи срібна —
До промінчика подібна, —
Впала дівчинці до рук.
Узяла до вуст Ромашка —
Заспівала дивна пташка,
Перелився чистий звук.
Що вчинилося на світі!
Колосок злетів у житі.
Цвіту, зелені — гора!
Почалися новосілля.
І заручини, й весілля.
Запищала дітвора.
Квітне справа, квітне зліва.
Світ полоще тепла злива,
Скаче сонце по траві.
Засміялись чорнобривці.
У Ромашки на голівці
Сяють перли дощові.
0 пора, коли над світом.

Сплівши пісню з білим цвітом.
Шаленіють солов'ї!
Дуб озвався: — Гей, Ромашко!
Провістить весну неважко —
Захищати слід її!
Знову бачу з високості,
Що незвані лізуть гості
На город, і в сад, і в гай.,
В небезпеці вся округа!
Доганяй хутчіше друга
І в борні допомагай!
— Прощавайте, любий діду!
Ще з гостинцями приїду.
Як понищим хижаків! —
Підстрибнув веселий Коник
І полинув Коник Дзвоник,
Тільки цокання підків...

XIII

Піт втираючи полою.
Біг Барвінок за Бджолою,
Рвав ногами дерезу.
З лісу вийшов сірий Зайчик,
Дав хлібця йому окрайчик
І промовив: — Підвезу!
Веселіш сідай. Барвінку! —
Хлопчик—скік на теплу спинку
У сідельце хутряне.

— Не зірвись, тримайсь, козаче! —
Наш герой на Зайці скаче.
Вік ніхто не дожене!
Бджілці теж летіть несила.
Кілька днів медку не їла.
Всілась зайчику на хвіст.
Втрьох летять вони щодуху.
На хвості від того руху
Витинає Бджілка твіст.
Скоро звівся бір стіною.
Скаче Зайчик гущиною.
Щоразу кричить: — Пригнись! —
Коле терен, ніби дротом.
Потягло масним болотом
Між похнюплених узлісь.
Але що це раптом сталось?
Все у танці загойдалось;
— Дудка грає! Дудка єсть! —
Нашорошив Зайчик вушка:
— Це сурмить твоя подружка,
Їй довірено цю честь!
І відразу владно й різко
Листям стрільнула берізка.
Квітка Сон пішла в танок.
Спалахнула скрізь кульбабка.
На кущі зелена жабка
Закрутилась, як млинок,
Пригорнула Бджілка Квітку:
— Нагодуй хутчіш сирітку!
— Наїдайся досхочу! —
І в запас краплинок кілька
Підхопила меду Бджілка.
Крикнув Зайчик: — Далі мчу!
— Постривай! — гукнув Барвінок. —
У кущах якийсь будинок.
Та не бійся, не задкуй!
— Ну, гаразд.

Оглянь, будь ласка! —
То була військова каска.
Вікна — отвори від куль...
Щось під каскою гриміло.
Мов у дзвін чавунний било.
— Хто у хаті? Що за шум?
Я — Барвінок! Я — Хрещатий!
Хто там? Годі калатати! —
А у відповідь — бум-бум!
Хлопчик каску збив ногою, —
Крутонулася дугою.
Покотилась за горбок,
А під нею, руки в боки.
Запальний, в плечах широкий,
У брилі стояв Грибок!
Вмить підріс, очима водить.
— Ти звільнив мене, виходить?
Отже, друзі ми навік!
Будем поряд воювати.
— Як тебе. Грибочку, звати?
— Білий Гриб — колосовик!
Хоч і вдячний вам за волю,
Далі їхать не дозволю!
— Тільки спробуй, не пусти!
— Зупинись перед болотом.
Попереду... Знаєш, хто там?
Мухоморові пости!
— Слухай, друже Боровиче!
Нас до бою горе кличе!
У пітьмі торішніх трав
Тхір, служака Мухомора,
Ця безсовісна потвора.
Наші бджоли заховав!
Свиснув Гриб веселим свистом,
Під торішнім падолистом
Жвавий рух. З усіх боків.
Розметавши гору глиці.

Йдуть хлоп’ята смаглолиці.
Сотні воїнів-грибків!
Зайчик — ходу з переляку.
Бджілка — вгору й на гілляку.
У ряди стають гриби.
Боровик обняв Барвінка.
— Глянь, порядок, дисциплінка,
Є війська для боротьби.
В жовтих шапках між осичок
Полк десантників-лисичок.
Ген — сапери-маслюки.
А ото — в рябій спецовці,
Пушкарі-красноголовці,
Теж бідові малюки.
Чепурненькі білоніжки —
То медсестри-сироїжки.
Далі — ратники-грузди.
Груди випнули піддубні.
Хлопці тихі й миролюбні.
Та готові в бій завжди.
Гриб підскочив: — Я завзятий!
Але штурмом вік не взяти
Найпонурішу з фортець.
Атакуєм трошки згодом.
Коли цар піде походом
Полем, лісом навпростець.
Хитру зробимо засаду.
Вдарим спереду і ззаду.
Ця хвилина вже близька.
Чуєш? Б’ють у барабани!
То ворожі отамани
Відмуштровують війська.
Тут відчув Барвінок дотик.
Повернувся — поряд Кротик:
— Ми удвох... врятуєм рій!
Швидко хід тобі прорию,
Бо давно про подвиг мрію.

Ну, а ти... льоток відкрий!
Підморгнув Барвінок Грибу.
— Зазирнем в чужу садибу.
Потім вдаримо гуртом!
Бий згори, а я — спіднизу.
Рятувати бджіл полізу! —
І — подався за Кротом.

XIV

День і ніч гуде Комора,
Стольне місто Мухомора.
Цар немов помолодів.
— Чули? Грає вража сурма!
Тож готуймося до штурму
Всіх городів і садів!
Біля кожного барака
Жучить ратників Тхоряка:
— Світолюбів — ріж, коли!
Б’ють зухвало барабани.
Бур’яни трясуть чубами;
— Виступаємо — коли?
Цар надів шолома й лати.
Наказав мерщій сідлати
Бойового Пацюка.
По болоту розтяглися
Аж до самого узлісся
Мухоморові війська.
Грізна сила в тому русі.
Наче танки, суне гусінь.
І жуки-броньовики.

Ненажери з Колорадо
Хоботки здіймають радо —
Іноземні вояки!
Бур’яни за бур’янами
Лиш гойдаються панами.
Браві сотники — в сідлі
Замість коней — сірі мишки.
Лиш Тхоряка шпарить пішки:
Коні виросли малі!
Круг царя — гвардійці чорні.
Теж отруйні, мухоморні.
В пазурах по два ножі.
Вийшли з шумом за ворота.
Свиснув цар — і перша рота
Зупинилась на межі.
Буркуна гукнув Тхоряка:
— Кажуть, бравий ти служака! —
Гаркнув той: — Ми всі орли!
— Повертайся з сірниками.
Тихо, власними руками
Вулик з роєм підпали!
Розвернулась перша рота
І назад через ворота —
У торішній очерет.
Зняв Тхоряка чорну шапку:
— Ну, на бджолах ставим крапку.
Можна рухатись вперед!
Ось за валом — перша квітка.
Оточили, з’їли швидко,
Не лишивши і стебла.
Підвернулась груша-дичка —
Залишилась тільки тичка,
А від яблуньки — мітла.
Мухомор уперсь на топір.
— Щось весна не чинить опір!
Розгортай у фронт полки!
Вище пильність! Не пустуйте! —

Раптом; — Людоньки, рятуйте! —
Донеслося здалеки.
— То волає рота перша!
Глотка в кожного, як верша! —
Зауважив Свинорий.
Придивились кінні й піші —
Мчить Буркун, зігнувсь на миші,
А за ним — бджолиний рій!
Бджоли вдарили з нальоту
Повалили з ніг піхоту.
Розмели аванпости.
Впав Буркун з жалом у лобі.
Закричав Толобан:— Пробі! —
Миші витягли хвости.
Крикнув цар: — Готуй гранати! —
Гей, поганки! Бджіл прогнати!
Кидай шашки димові! —
Дим повився по узліссю.
Бджоли вгору піднялися.
Наче хмари грозові.
Підвелись війська опухлі.
Крутобокі, наче кухлі.
Ледь живий, рачкує Тхір.
Зникли геть лихі очиці.
Двісті жал стримить у пиці.
Голова, немов пухир.
Серед диму з нірки виник
Із кийком в руці Барвінок.
Він дубцем Тхоряку впік.
Той угору як зів’ється:
— Хто це б’ється? Хто це б’ється?
І когось коліном в бік!
Той — сусіда трісь по носі,
Пам’ятає, певне, й досі.
Той — тому, а той — тому!
Голосів не чутно в реві.
Хтось під вухо дав цареві

В чорній куряві й диму.
Їхнє щастя — знявся вітер,
Мухомор сльозинки витер
І — Барвіночка уздрів.
Ухопився за шаблюку.
Підійняв конем пилюку
Наймогутніший з царів.
Як наскочить на героя!
А в Барвінка — що за зброя?

— Не втечеш! Візьму живцем! —
Та Барвіночок зненацька
(Деревина — теж не цяцька!)
Пацюка огрів дубцем.
Кінь вусатий — скік угору.
Довелося Мухомору
Простелитись по землі.
Він гукнув: — Рубай хлопчиська!
Два Жучиська-Рогачиська
Нагострили вухналі.
Та звідтіль, де три дубочки,

З криком вибігли грибочки.
Грім гармат із-за ліска.
Повели атаку вмілу,
З фронту вдарили і з тилу
Славні Грибові війська.
Невблаганними рядами
Йшли піддубні за груздями.
Звівши вгору кулаки.
А за ними — всі лисички.
Сироїжки-медсестрички
І сапери — маслюки.
Пречудову мали звичку
Бур’янів рубать на січку.
Облягли з усіх боків.
Білий Гриб летів на Бабці,
Меч тримаючи у лапці,
Підбадьорював грибків.
Але хто це в гущі бою?
Хвіст у коника трубою!
Хто це ворога притис?
Б’є поганців, б’є доволі!
Це ж Ромашка в білій льолі
У руках — Барвінків спис.
І Барвінок не зіває,
Бур’янам носи збиває.
Жах проймає хижаків.
Вже поганок зніс дві роти.
Тільки вік не побороти
Друзям гусінь і жуків!
Ніби чудисько стоглаве.
Напирають їхні лави.
Де пролізуть — пустирі.
Та здригнулась рать хижацька
Бо з’явилася зненацька
Авіація вгорі!
Перші з неба — Ластів’ята —
Грізна армія крилата.

Мов ракетні літаки.
Потім одуди й вівсянки.
Трясогузки й коноплянки,
Мухоловки і шпаки!
Гусінь знищили всю разом,
А жуки — під землю плазом.
Зариваються, лихі!
Не надовго! Землю вкрила
Мурахів силенна-сила.
В бій вступили мурахи!
Цуплять хижу бабануху,
Медляка скубуть щодуху.
Аж дзвенять криві мечі.
Помирають вздовж дороги
Вусачі і носороги,
Короїди і хрущі.
Гірко стало Мухомору,
Заволав; — Назад, в Комору,
Бойові мої сини!
Ех ти, військо непутяще!
Підготуємося краще
До наступної весни!
У Тхоряки-командира
Відібрали знов мундира.
Ліс врятований радів.
Птаство з шумом відлетіло
На велике мирне діло —
До городів і садів.
Уклонивсь Барвінок низько:
— Прощавай, славетне військо!
Били ми гуртом заброд.
Але нас чекають рідні.
Певне, виросли за три дні! —
Помчимо на свій город!
На доріжку виліз Кротик:
— Ось, Барвіночку, блокнотик,
Нам адресу запиши! —

Полетіли вгору шапки.
Парасольки, навіть тапки.
— Добра путь, товариші!

XV

Ой веселая дорога
До дідівського порога!
Угорі шумує рій.
Чимчикують друзі пішки,
У росі купають ніжки.
Коник смикає пирій.
Ось і хата діда Гната,
В небо стріхою піднята.
Морем видався город.
Вирували квіти й зілля.
Аж здіймалась дужа хвиля.
Не перейдеш моря вброд!
Буйноцвіту, як ніколи!
Наче дощик, впали бджоли
На квітуюче зело.
Бачать друзі: жовта квітка
Пелюстки зронила швидко.
Щось на пагоні зросло!
Придивилися — Гарбузик!
Голопузий карапузик
На очах, як велет, ріс.
Ось і черево, і вуса.
Голова біляво-руса.
Не змінив знайомих рис!
Закричав Гарбуз: — Барвінку!

Озирнись навколо, синку.
Як твій рід помолодів! —
Обнялись — картинка тепла...
Аж згинались дужі стебла
Від усміхнених плодів.
Привітав Часник Барвінка,
Пригорнула Цибулинка,
Гепнув Сонях у плече.
Кріп Ромашечку вродливу
В щічку праву, потім — ліву
Почоломкав гаряче.
— Всі до мене, друзі любі!
Єсть об’ява... В нашім клубі
(В Гарбуза прорізавсь бас!)
Буде лекція сьогодні
Про події міжнародні
І про острів Тулумбас...
— Малюки! А де ж це Коник,
Роботящий Коник Дзвоник? —
Хроник лапку підійма:
— Щойно був, стрибав бадьоро.
Бився з військом Мухомора,
Три хвилини як нема!
Хлопчик свиснув — і відразу
Кінь стрибнув до перелазу.
Та не кінь, аж два коня!
Поряд з коником — конячка.
Зелененька стрибунячка.
Оженивсь! Нова рідня!
— Поки маємо дозвілля.
Відгуляймо ж і весілля!
Славте, друзі, молоду! —
Всі городні застрибали.
Пастернак схопив цимбали,
Баклажаничок — дуду.
Кріп у бубон як ударив,
Хрін по струнах як ушкварив!

Ну й веснянка! Ну й народ!
Пісня й рід його — не згасне! ...
І зненацька літо красне
Впало сонечком в город.